

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Erik Ax

Får idrotten ha sin egen justis?

- En utredning om gränserna för idrottares möjligheter att rättsligt överpröva idrottsinterna beslut i allmän domstol

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Peter Westberg

Termin för examen: Period 1 HT2017

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRORD	4
FÖRKORTNINGAR	5
1 INLEDNING	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte och frågeställningar	7
1.3 Metod, material och perspektiv	8
1.3.1 Allmänt	8
1.3.2 Några klargöranden	11
1.4 Forskningsläge	12
1.5 Avgränsningar	12
1.6 Disposition	13
2 AVTALSRÄTTSLIGA UTGÅNGSPUNKTER	15
2.1 Inledning	15
2.2 Bundenhet av standardavtal	15
2.3 Kvasiavtal	16
3 ALLMÄNT OM IDROTTSRÖRELSEN	18
3.1 Inledning – vad är idrottsjuridik?	18
3.2 Idrottsrörelsens organisation	18
3.2.1 Idrottsföreningarnas ideella karaktär	20
3.2.2 Medlemskapets verkningar	20
3.2.3 Idrottsrörelsens normsystem	20
3.3 Idrottsrörelsens självbestämmanderätt	21
4 IDROTTSLIG TVISTLÖSNING	23
4.1 Inledning	23
4.2 Tävlingsärenden	24

4.2.1	Nordisk utblick	25
4.2.2	NJA 2001 s. 511 ("Superbusfallet")	26
4.2.2.1	Referat	26
4.2.2.2	Kommentar till Superbusfallet	28
4.3	Föreningsärenden	31
4.3.1	NJA 1990 s. 687 ("Ringsjöfallet")	31
4.3.1.1	Referat	31
4.3.1.2	Kommentar till Ringsjöfallet	32
4.3.2	RH 1997:111 ("Körförbudsfall")	33
4.3.2.1	Referat	33
4.3.2.2	Kommentar till Körförbudsfall	34
4.4	Bestraffningsärenden	34
5	RÄTTEN TILL DOMSTOLSPRÖVNING	38
5.1	Inledning	38
5.2	Rätt till domstolsprövning enligt EKMR	38
5.2.1	Tillämpningsområde	38
5.2.1.1	Seriös och reell tvist	39
5.2.1.2	Civila rättigheter	39
5.2.2	Tillgång till domstolsprövning	40
5.2.3	Domstolsbegreppet	41
5.2.4	Domstolsbegreppet i förhållande till idrottens dömande organ	42
5.3	Avstående av rätten till domstolsprövning	43
5.4	Praxis rörande avsägelse av rätten till domstolsprövning	44
5.4.1	NJA 1930 s. 228	44
5.4.2	NJA 1958 s. 654	45
5.4.3	NJA 1971 s. 453	46
6	NÅGOT OM SKILJEFÖRFARANDE OCH ANNAN PRIVAT TVISTLÖSNING	47
6.1	Inledning	47
6.2	Skiljeförfarande	47
6.2.1	Bundenhet av skiljeavtal	48
6.2.2	Skiljeklausuls giltighet	49
6.2.3	Idrottens skiljeklausuler	50
6.2.4	Etikettering av förhållandet enskild – förbund	53
6.3	Något om privatdomarförfaranden	53
6.3.1	Inledning	53
6.3.2	Rättsverkan av privatdomaravtal	54
6.3.3	Självrättskipning	54
7	AVSLUTANDE REFLEKTIONER OCH SLUTSATSER	56
7.1	Inledande kommentarer	56
7.2	Idrottarens avtalsrättsliga bundenhet	56

7.3	Rätt till domstolsprövning?	57
7.3.1	Klassificering av de olika tvistlösningsorganen	58
7.3.2	Tävlingsärenden	59
7.3.3	Föreningsärenden	62
7.3.4	Bestraffningsärenden	63
7.4	Betydelsen av skiljeklausul	67
7.5	Är rättsläget rättssäkert?	68
7.6	Sammanfattande slutsatser	70
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	72
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	75

Summary

The Swedish sports movement has a strong tradition of self-determination, including internal dispute resolution. This tradition has entailed that very few sports disputes have been subject to judicial proceedings in general courts. The purpose of this essay is, against the backdrop of this fact and article 6 of the ECHR, to examine to what extent Swedish general courts are authorised to adjudicate sports disputes.

The sports movement is built upon a pyramid structure, where the different sports organisations and the individual members are connected on contractual grounds. The Swedish Sports Confederation, which is the national body of co-ordination of sports, is found in the top of the pyramid. Below SSC, there are a certain amount of Special Sports Federations, to which sports associations are attached. At the bottom of the pyramid the individual members are found, who are conceived to be bound upon the whole complex of contracts that connects the sports organisations, all the way up to SSC.

The subject of the essay is interesting in the light of article 6 ECHR, since that article prescribes that each and every one have a right of access to court in relation to civil rights. Hence, it might seem odd that so few sports disputes have been subject to judicial proceedings in general courts. One of the reasons to this fact might be that arbitration clauses are commonly used in sports matters, since a valid arbitration clause has the impact of procedural hindrance. However, the examination shows that in many of these cases the validity of the arbitration clauses can be questioned, especially on the ground that they often do not point out the legal relationship that they have in view to cover.

The purpose of the essay is examined in relation to three different types of sports matters: competition matters, association matters and penalty matters. The examination in regard of competition matters has shown that the actual result of a competition can never be adjudicated in general courts. However, claims for damages that are based on erroneous application of the sports rules can be adjudicated. Association matters – preferably expelling of members – cannot be adjudicated if the expelling does not entail economic consequences or otherwise involve discrimination. Penalty matters should to a relatively large extent be possible to adjudicate, at least if the penalty includes suspension or a fine.

The essay concludes that sports disputes should be possible to adjudicate in general Swedish courts to a considerable larger extent than what has been the case up to now.

Sammanfattning

Idrottsrörelsen har en stark tradition av självbestämmande, vilket även inbegriper idrottsintern tvistlösning. Denna tradition av självbestämmande har lett till att ytterst få tvister av idrottslig karaktär har prövats i allmän domstol. Syftet med denna uppsats är, mot bakgrund av detta och var och ens rätt till domstolsprövning enligt artikel 6 EKMR, att undersöka i vilken mån allmän domstol har möjlighet att göra en materiell prövning av idrottsliga tvister.

Idrottsrörelsen är uppbyggd i en sorts pyramidstruktur, där de olika idrottsorganisationerna och enskilda medlemmarna hålls samman på avtalsrättslig grund. Överst i den idrottsliga pyramiden finns Riksidrottsförbundet, som är det nationella samordningsorganet för svensk idrott. Under Riksidrottsförbundet finns ett antal specialidrottsförbund, som i sin tur har idrottsföreningar under sig. Längst ner i pyramiden finner vi de enskilda idrottarna som föreställs vara bundna av hela det avtalskomplex som sammanbinder idrottsorganisationerna, ända upp till RF.

Uppsatsämnet är intressant mot bakgrund av bl.a. artikel 6 EKMR, eftersom det där föreskrivs att var och en har rätt till domstolsprövning av sina civila rättigheter. Det kan därför tyckas vara märkligt att så pass få idrottsliga tvister faktiskt prövats i allmän domstol. En anledning till detta kan vara att skiljeklausuler är vanligt förekommande i idrottsliga förhållanden, eftersom en giltig sådan har processhinderande verkan. Utredningen visar dock att det i många av dessa fall kan ifrågasättas om skiljeklausulerna verkligen kan anses vara giltiga, framför allt på grunden att de ofta inte på ett tillräckligt precist sätt utpekar det rättsförhållande som den är tänkt att tillämpas för.

Uppsatsens syfte undersöks i förhållande till tre olika typer av idrottsärenden; tävlingsärenden, föreningsärenden och bestraffningsärenden. Utredningen har beträffande tävlingsärenden visat att tävlingsresultat i sig aldrig kan prövas materiellt i allmän domstol. Däremot kan skadeståndskrav som grundar sig i felaktig regel tillämpning prövas. Vad gäller föreningsärenden - företrädesvis uteslutningsbeslut - kan sådana inte prövas materiellt om beslutet inte medför ekonomiska konsekvenser för den enskilde eller om beslutet innebär diskriminering. Bestraffningsärenden bör i tämligen hög grad kunna prövas materiellt, åtminstone om bestraffningen innebär att den enskilde åläggs böter eller stängs av.

Slutsatsen blir att idrottsliga tvister bör kunna bli föremål för materiell prövning i allmän domstol i betydligt högre grad än vad som skett hittills.

Förord

Efter fem år i Lund finns det naturligtvis en uppsjö av personer och annat som förtjänar ett tack för att tiden här blev som den blev. För att ta det i kronologisk ordning vill jag först tacka repan för de tusen kopparna kaffe och allmänt goda hänget. Tack till Nätisgänget som förgyllde tillvaron både på och utanför Juridicum. Tack till Tjatten och Galten – motiveringar överflödiga.

Mer uppsatsspecifikt vill jag tacka min handledare Peter Westberg för goda råd och påpekanden under uppsatsskrivandet. Även Staffan Anderberg förtjänar ett tack för den initiala diskussionen som fick mig på rätt köl.

Och avslutningsvis, tack Sofie – du är bäst.

Förkortningar

AD	Arbetsdomstolen
AvtL	Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område
CAS	Court of Arbitration for Sports
DF	Distriktidrottsförbund
EKMR	Europeiska konventionen för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätt
IDR	Idrottens antidopingreglemente
IOK	Internationella Olympiska Kommittén
JT	Juridisk Tidskrift
KKO	Högsta domstolen i Finland
LSF	Lag (1999:116) om skiljeförfarande
MFR	Idrottens reglemente om otillåten vadhållning samt manipulation av idrottslig verksamhet
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
Prop.	Proposition
RB	Rättegångsbalk (1942:740)
RF	Riksidrottsförbundet alt. Regeringsform (1974:152) ¹
RH	Refererade hovrättsfall
RIN	Riksidrottsnämnden
RS	Riksidrottsstyrelsen
SDF	Specialidrottsförbund
SF	Specialidrottsförbund
SkL	Skadeståndslag (1972:207)
STC	Svenska Travsällskapets Centralorganisation
SvFF	Svenska Fotbollsförbundet
SvJT	Svensk Juristtidning
UB	Utsökningsbalk (1981:774)

¹ Det kan verka opedagogiskt att använda samma förkortning för två olika begrepp. Förkortningen ”RF” är dock så pass allmänt vedertagen för de båda begreppen att jag har valt att använda den ändå. Det borde inte orsaka några tolkningssvårigheter då det tydligt bör framgå av sammanhanget vilket av de två begreppen som åsyftas.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Den fjärde november 2014 meddelade Svenska Fotbollsförbundets (SvFF) disciplinnämnd beslut om att under två års tid stänga av den manliga fotbollsspelaren X från deltagande i tävling, uppvisning, träningsmatch och i övrigt utöva uppdrag inom alla idrotter. X hade vid tillfället för avstängningen fotbollen som sitt yrke och ingen annan försörjning. Avstängningen grundades på bestämmelser dels i SvFF:s tävlingsreglemente, dels i Riksidrottsförbundets (RF) stadgar. Anledningen till beslutet var att X ansågs ha försökt förmå tre IFK Värnamo-spelare att på ett otillbörligt sätt påverka resultatet i en seriematch genom att erbjuda dem pengar.²

En fråga som härvid uppkommer är om X med framgång i allmän domstol hade kunnat föra talan mot SvFF dels avseende upphävning av avstängningen, dels avseende erhållande av skadestånd för den uteblivna inkomsten som eventuellt följde av avstängningen. Svaret på frågan förefaller inte vara givet. Idrottsrörelsen gör nämligen, såväl idag som historiskt, i många sammanhang anspråk på att själv råda över sin verksamhet. Detta gäller inte minst handläggningen och lösandet av de tvister som uppkommer inom idrottens ramar.³ Det vanligast förekommande argumentet för denna ordning har framför allt historiskt varit att idrotten utgör en del av privatlivet och att det därför inte är lämpligt att pröva de idrottsliga spörsmålen i domstol.⁴

Idrottsrörelsens idoga strävan efter rättsligt självbestämmande förefaller dock inte fullt ut ha blivit ifrågasatt, utan idén om att idrotten hör till den privata sfären och att dess tvister därför inte lämpar sig för domstolsprövning lever fortfarande kvar i många avseenden.⁵ Ett sådant ifrågasättande är emellertid på sin plats, inte minst för att idrottsrörelsen nu för tiden omsätter stora summor pengar, varför de skäl som motiverat ett restriktivt förhållningssätt till domstolsprövning av idrottsliga spörsmål i stor utsträckning spelat ut sin roll. Vidare är det mycket tveksamt om en idrottslig ensamrätt på tvistelösning i alla lägen är förenlig med artikel 6 i den Europeiska kon-

² SvFF: Beslut i SvFF:s disciplinnämnd den 4 november 2014, <<http://fogis.se/arkiv/tavling/disciplinnamnden/2014/beslut-i-svffs-disciplinnamnd-4-november-2014/>>, besökt 2017-10-07.

³ Lindquist 1996/1997, s. 464.

⁴ Müllern 2010, s. 633.

⁵ Westberg 2013, s. 55.

ventionen för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna⁶ (EKMR) om rätten till domstolsprövning. Att så inte alltid är fallet har bl.a. konstaterats av en tysk domstol, där en före detta östtysk idrottskvinns dopingavstängning, med hänvisning till artikel 6 EKMR, kunde prövas materiellt i allmän domstol.⁷

I och med att idrotten nu för tiden är så pass integrerad med samhället i övrigt finns det således stor anledning att på allvar kritiskt utreda i vilken omfattning idrottsrörelsen har monopol på sin interna tvistelösning. Att det är på det viset vid rent idrottsliga bedömningar i direkt samband med tävlings-situationer, d.v.s. vid frågor om straffspark, utvisning etc., kanske inte är särskilt kontroversiellt. Hur det däremot förhåller sig på idrottsområdet i övrigt förtjänar dock en gång för alla en grundlig undersökning.

1.2 Syfte och frågeställningar

Föremålet för denna utredning är att undersöka om, och i så fall i vilken utsträckning, allmän domstol är förhindrad att materiellt pröva tvister som härrör ur ett idrottsligt förhållande där en enskild idrottare står som ena parten mot något slags idrottsligt organ. Eftersom det som utgångspunkt krävs lagstadgade grunder för avstående från rätten till domstolsprövning, bör det enkla svaret vara att allmän domstol är förhindrad att materiellt pröva idrottstvister bara om det föreligger en giltig skiljeklausul i det aktuella partsförhållandet. Detta beror på att skiljeförfarandet är det enda lagstadgade, till domstolsprövning alternativa, tvistlösningsförfarandet. Verkligheten förefaller dock se annorlunda ut, och det övergripande syftet med denna studie är därför att klargöra i vilken mån en allmän domstol kan pröva idrottsliga frågor. I detta avseende är det av vikt att undersöka vilka skäl som ligger bakom domstolarnas återhållsamhet när det kommer till att materiellt pröva idrottstvister, samt om dessa skäl är legitima. Finns det exempelvis områden som inte får underkastas domstolsprövning och är i så fall idrotten ett sådant? Undersökningen tar avstamp i spänningen mellan idrottsrörelsens starka tradition av självbestämmande å ena sidan, och var och ens rätt till domstolsprövning å andra sidan.

Uppsatsämnet kan emellertid inte utredas på ett tillräckligt klargörande sätt utan att vissa centrala, till huvudsyftet angränsande frågor besvaras i analysen. En sådan fråga är av avtalsrättslig karaktär. Detta sammanhänger med

⁶ Rom den 4 november 1950. EKMR är inkorporerad i svensk rätt genom lag (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

⁷ Müllern 2010, s. 633.

att idrottsrörelsen bygger på ett fundament av avtalsrelationer som härrör ur olika stadgor och avtal. Därför måste utredas hur och i vilken mån enskilda idrottare är bundna av dessa privaträttsliga normer. Vidare är det av central betydelse att undersöka vad eventuellt förekommande skiljeklausuler spelar för roll i sammanhanget, eftersom en giltig sådan som utgångspunkt har processhindrande verkan i förhållande till statlig rättskipning. För att få ett större djup i utredningen ska det gällande rättsläget som utkristalliseras sedermera analyseras ur ett rättssäkerhetsperspektiv.

För att uppsatsens syfte ska uppnås kommer sålunda totalt fyra frågeställningar besvaras. Av dessa fyra kan sägas att en är huvudsaklig medan övriga tre är av mer kompletterande karaktär och syftar till att nyansera och underbygga svaret på huvudfrågeställningen. Frågeställningarna lyder som följer (huvudfrågeställningen är angiven i fetstil):

- i) **Var går gränsen mellan idrottsrörelsens autonoma rätt att besluta i idrottsärenden som rör enskilda, och de ärenden som de allmänna domstolarna kan göra en materiell prövning av?**
- ii) I vilken mån är en enskild idrottare bunden av det avtalskomplex som idrotten är uppbyggd på?
- iii) Vad spelar en eventuell skiljeklausul för roll för svaret på huvudfrågan?
- iv) Är svaret på huvudfrågan tillfredsställande sett ur ett rättssäkerhetsperspektiv?

1.3 Metod, material och perspektiv

1.3.1 Allmänt

Det finns en rad olika metoder som kan användas för att utreda uppsatsämnet.⁸ Såsom huvudfrågeställningen är utformad är det dock naturligt att den som utgångspunkt är framarbetad genom den rättsdogmatiska metoden.⁹ Vad som faktiskt inbegrips i den rättsdogmatiska metoden förefaller dock vara i viss mån omstritt. Jag ska därför i det följande förklara hur den rättsdogmatiska metoden ska förstås för denna uppsats vidkommande.

⁸ Se bl.a. Olsen 2004, s. 106.

⁹ Begreppet ”rättsdogmatik” har kritiserats för att vara missvisande, men eftersom det numer är så väletablerat har jag valt att använda det ändå. Se bl.a. Hellner 2001, s. 22.

Enligt mig kan den rättsdogmatiska metoden användas synonymt med en traditionell rättsutredande juridisk metod. Med detta sagt har ambitionen emellertid inte bara varit att okritiskt återge de rättskällor som är relevanta för att besvara de frågor som ingår i min analys. Tvärtom har ansats gjorts till att försöka ha ett genomgående kritiskt förhållningssätt till materialet.¹⁰ Eftersom huvudfrågeställningen syftar till att klargöra hur rättsläget ser ut har självklart relevanta rättskällor studerats. Dessa har beskrivits, systematiserats och tolkats efter författarens bästa förmåga, vilket får anses utgöra stommen i den rättsdogmatiska metoden.¹¹ Kjellgren & Holm anför vidare att det finns två nivåer av denna metod. Den första nivån handlar om perspektiv, vilket har påverkat den här uppsatsen på två sätt:

- 1) Avsikten har varit att *kritiskt* granska hur möjligheten att få till stånd en domstolsprövning inom idrotten ser ut.¹² Vad som närmare menas med detta kritiska perspektiv är att materialet har angripits ur en ifrågasättande synvinkel. Detta gäller inte bara i förhållande till doktrinen, utan även i förhållande till praxis. De få prejudikat som finns att tillgå i relation till uppsatsens huvudfrågeställning kommer således inte bara att återges, utan författarens åsikter om prejudikatet kommer också att framgå.
- 2) Som framgår av uppsatsens fjärde och sista frågeställning ska resultatet av utredningen analyseras ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Idén är att det aktuella rättsläget ska analyseras med avsikten att utvärdera om det uppfyller tillfredsställande krav på rättssäkerhet. Ett grundläggande kännetecken hos en rättsstat är nämligen att den uppvisar en hög grad av s.k. ”formell” rättssäkerhet. Med detta åsyftas att rättsliga beslut är förutsebara, vilket ska ge skydd mot godtycklighet i maktutövningen från staten.¹³ Rättssäkerheten utgör dessutom ett kännetecken för ett demokratiskt statsskick, men i detta avseende krävs även s.k. ”materiell” rättssäkerhet. Med detta menas att de rättsliga besluten ska vara grundade på etiska hänsyn utöver den på lagen baserade förutsebarheten.¹⁴

¹⁰ Kjellgren & Holm 2007, s. 37f. Ett kritiskt förhållningssätt bör givetvis alltid tillämpas för studier av den här typen. I det här fallet faller det sig dock extra viktigt då en relativt stor del av uppsatsens material består av artiklar där det argumenteras och resoneras snarare i rättspolitiska än rättsutredande termer. Detta beror antagligen på att det inte finns särskilt mycket rättskällor i form av lagtext eller domstolsavgöranden som kan ge några givna svar på uppsatsens frågeställningar. Därför är det extra viktigt att låta det kritiska förhållningssättet få en framträdande roll i utredningen.

¹¹ Hellner 2001, s. 22f.

¹² Holm & Kjellgren 2007, s. 43ff.

¹³ Peczenik 1995, s. 22.

¹⁴ Ibid, s. 53f.

Den andra nivån av den rättsdogmatiska metoden är av en mer praktisk, handlingsorienterad karaktär, och avser frågan om hur jag har sökt och behandlat materialet, vilket redogörs för i det följande.¹⁵

Eftersom rättsdogmatiken baserar framställningen av gällande rätt på rättskällor är en naturlig utgångspunkt när det kommer till materialsökning till en rättsvetenskaplig uppsats därför att utgå från rättskällelärans hierarki, vilket också har gjorts inom ramen för denna utredning. Det ska sägas att rättskällornas inbördes ordning kan ifrågasättas, men den traditionella uppfattningen är att lagtextens ord har högst dignitet, följt av förarbeten och nationella prejudikat, varpå utländska prejudikat och doktrin kommer något lägre ner i hierarkin.¹⁶ För denna uppsats vidkommande finns ingen relevant lagtext som konkret rör de idrottsliga spörsmålen att tillgå. De nationella prejudikaten är även de begränsade till antalet.¹⁷ Den stora majoriteten av material härrör istället från doktrinen, framför allt i form av artiklar som publicerats i Idrottsjuridisk skriftserie.¹⁸ Det ska också framhållas att en relativt stor del av materialet har några år på nacken, vilket naturligtvis är viktigt att ha i åtanke. I allmänhet bygger dock materialet i hög utsträckning på principiella överväganden som bör vara tämligen tidsneutrala.

I materialsökandet har två huvudsakliga problem dykt upp, vilka på sätt och vis står i kontradiktion till varandra. I de deskriptiva delarna om avtalsrätt, rätten till domstolsprövning och skiljerätt har problemet inte varit att hitta material utan snarare att göra ett urval av detsamma, medan det beträffande de direkt idrottsanknutna spörsmålen har varit desto svårare att hitta relevant material över huvud taget. Det är för övrigt så att en del av det material som rör de idrottsliga bitarna inte alltid har tillkommit i syfte att bidra till tolkningen av gällande rätt, utan är mer av mer rättspolitisk karaktär.¹⁹ Detta faktum har både för- och nackdelar. Nackdelen är att sådant material svårigen kan läggas till grund för att klargöra gällande rätt, men samtidigt ger det en del intressanta uppslag som kan vara användbara när det kommer till att förhålla sig kritisk till det mer rättsdogmatiskt orienterade materialet. Dessutom är känslan att det hos en del av de som skrivit om de direkt idrottsrelaterade frågorna föreligger en viss restriktivitet i viljan att tillerkänna allmän

¹⁵ Kjellgren & Holm 2007, s. 48.

¹⁶ Hellner 2001, s. 24f.

¹⁷ Tre rättsfall, varav två från Högsta domstolen och ett från Svea hovrätt, med direkt idrottslig anknytning har identifierats och refererats.

¹⁸ Idrottsjuridisk skriftserie ges ut årligen av Svensk IdrottsJuridisk Förening, vilket är en organisation som har till syfte att på olika sätt verka för att bredda kunskapen om idrottsjuridiska spörsmål, se SISU Idrottsböcker: Idrottsjuridisk skriftserie nr 17 artikelsamling nr 12, <<https://www.sisuidrottsbocker.se/Idrottsjuridisk-skriftserie-nr-17-artikelsamling-2012-2136.aspx>>, besökt 2017-12-07.

¹⁹ Se exempelvis Cosmo 1999, s. 50–55.

domstol rätten att pröva idrottsliga spörsmål. Anledningen härtill kan bara spekuleras om, men det skulle kunna bero på att många av dessa författare på ett eller annat vis har uppdrag inom idrottsrörelsen.

1.3.2 Några klargöranden

Det är väl inget konstigt i sig att ambitionen med en utredning av detta slag, där själva grundidén är att utreda och analysera en på förhand och av uppsatsförfattaren själv vald frågeställning, är att också finna och leverera ett klart och givet svar på frågeställningen. Denna ambition har visat sig svår, om inte omöjlig att uppnå, mycket på grund av knapphändigt rättsdogmatiskt orienterat material rörande uppsatsämnet. Vad som har blivit klart är att rättsläget i viss mån är oklart. De svar som har framkommit i utredningen är därför inte alltid helt givna, utan bygger i olika stor grad på mina egna principiellt underbyggda uppfattningar. Med detta sagt vill jag redan nu flagga för att läsaren inte ska förvänta sig att få ett heltäckande och klart svar på uppsatsens huvudfrågeställning.

Som kommer framgå av framställningen har granskningen av materialet lett till en utkristallisering av vissa typsituationer för vilka svaret på uppsatsens frågeställning varierar. Dessa typsituationer kan delas in i olika nivåer. Grunduppdelningen ser ut enligt följande:

- 1) Vilken typ av idrottsligt ärende det handlar om,
- 2) Om det idrottsliga beslutet har ekonomiska konsekvenser för det subjekt beslutet riktar sig mot, samt
- 3) Om en giltig skiljeklausul är verksam för det aktuella rättsförhållandet.

Den första indelningspunkten kan i sin tur delas in i tre undergrupper, nämligen:

- 1a) Tävlingsärende,
- 1b) Föreningsärende, samt
- 1c) Bestraffningsärende.²⁰

De tre identifierade typsituationerna kan rent hypotetiskt kombineras med varandra hur som helst, och svaret på uppsatsens frågeställning är beroende av hur den hypotetiska situationen ser ut.

²⁰ De olika ärendetyperna behandlas mer utförligt under avsnitt 3.5.

Utredningen som följer genomsyras av nu nämnda uppdelning, varför läsaren med fördel bör ha den i åtanke vid läsning av uppsatsen.

1.4 Forskningsläge

Johan Lindholm har skrivit en monografi som berör idrottsjuridiken i stort.²¹ Bara ett kortare avsnitt i denna bok tar sikte på idrottslig tvistelösning och det är på intet sätt heltäckande. I övrigt har det skrivits en hel del artiklar som i olika grad berör uppsatsämnet. En stor majoritet av dessa artiklar har publicerats i Idrottsjuridisk skriftserie.

Sammanfattningsvis får sägas att det inte finns någon som på allvar har utrett ämnet för denna uppsats. Den doktrin som finns att tillgå är inte särskilt djupgående och tar heller inget direkt helhetsgrepp om frågan, utan stannar ofta vid att utreda och beröra vissa specifika bitar.

1.5 Avgränsningar

Med tanke på att uppsatsämnet, därtill angränsande frågor och egentligen idrottsjuridiken i stort är förhållandevis lite omskrivet i den juridiska doktrinen, finns det många intressanta aspekter av ämnet att utreda. Samtidigt innebär det även att jag har varit tvungen att sälla bort en hel del aspekter som hade varit intressanta att ta grepp om, men som tyvärr oundvikligen måste belasta framställningen med vissa brister. Dessa brister ligger i att utredningen inte på ett *heltäckande* sätt behandlar den idrottsliga tvistelösningen, utan stannar vid de aspekter som är relevanta för att uppnå uppsatsens syfte.

För det första avser uppsatsen att utreda vad som gäller nationellt, varför internationella aspekter i hög grad bortses från. Det görs visserligen vissa kortare internationella utblickar bestående av hänvisningar till bl.a. vissa nordiska domstolsavgöranden, då de rättsordningarna i hög grad liknar den svenska.

Beträffande vissa rättsområden har idrottstvister i en förhållandevis stor omfattning varit föremål för domstolsprövning, inte minst rörande anställd idrottsmans förhållanden. I dessa fall har domstolarna tillämpat de allmänna arbetsrättsliga reglerna på de i målen aktuella frågeställningarna.²² Denna

²¹ Lindholm 2014.

²² Müllern 2010, s. 629.

utredning syftar dock enbart till att utreda vad som gäller i förhållande till de tre ovannämnda ärendetyperna, nämligen tävlingsärenden, föreningsärenden, samt bestraffningsärenden.

Slutligen ska sägas att utredningen inte syftar till att ta ett helhetsgrepp om de tre kompletterande frågeställningarna. Dessa hade således kunnat utredas djupare, men jag har av utrymmesskäl varit nödgad att beröra dessa frågor endast i den mån det är nödvändigt för att kunna besvara och nyansera huvudfrågeställningen på ett tillfredsställande sätt.

1.6 Disposition

Uppsatsen är grovt sett indelad i två delar – en deskriptiv och en av mer renodlat reflekterande karaktär. Den deskriptiva delen utgörs av kapitlen två till sex och den reflekterande delen utgörs av kapitel sju. Läsaren kommer dock bli varse att de deskriptiva kapitlen i olika hög grad även innehåller analytiska inslag.²³

Uppsatsen inleds med ett kapitel där vissa avtalsrättsliga aspekter berörs tämligen översiktligt. Syftet med detta avsnitt är att det ska ge en grund för förståelse av idrottsrörelsens organisation, då den till stor del bygger på avtalsrelationer.

Kapitel tre introducerar läsaren i idrottsrörelsens organisation, uppbyggnad och kännetecken.

Det fjärde kapitlet innehåller en grundlig genomgång av idrottens tvistlösningssystem i förhållande till de tre ärendetyperna, där åsikter i doktrin följs upp av referat och kommentarer av relevant rättspraxis.

Uppsatsens femte kapitel beskriver den grundläggande rätten till domstolsprövning, då det är denna rätt som i det avslutande reflektionskapitlet kommer att sättas i relation till den idrottsliga tvistlösningen.

Kapitel sex berör vissa aspekter av privat rättskipning. Fokus ligger på skiljerättsliga spörsmål, men kapitlet avslutas med ett avsnitt om privatdomarförfaranden, då dessa kan bli relevanta om en privat tvistlösningsordning inte visar sig utgöra en skiljerättslig sådan.

²³ De analytiska inslagen gör att det kan tyckas missvisande att kalla kapitlen 2-6 för ”deskriptiva”. Jag har dock valt att göra det av anledningen att dessa kapitel syftar till att *beskriva* den gällande rätten, men för att kunna göra det krävs av naturliga skäl att materialet analyseras.

Uppsatsen avslutas med ett reflektionskapitel, där uppsatsens frågeställningar besvaras med utgångspunkt i utredningen som framgår av uppsatsens deskriptiva del.

2 Avtalsrättsliga utgångspunkter

2.1 Inledning

Som framgår av avsnitt 3.2 nedan bygger hela idrottsrörelsens uppbyggnad på ett komplex av avtal som kan härledas från RF högst upp, via specialidrottsförbund (SF) och idrottsföreningar, till den enskilde idrottaren längst ner. Avtalsrätten har således en grundläggande betydelse för idrottsrörelsens funktion. Detta avsnitt innehåller därför en redogörelse för vissa delar av den svenska avtalsrätten som på olika vis har betydelse för den fortsatta framställningen. Respektive underavsnitt inleds med en kortare beskrivning av vilken mer specifik del av uppsatsämnet det har betydelse för, i syfte att underlätta förståelsen för avsnittets relevans.

Grundbultarna inom avtalsrätten är att var och en har rätt att fritt ingå avtal (avtalsfrihet) samt att den som ingått avtal också har en skyldighet att infria detsamma (avtalsbundenhet). Innebörden av avtalsfriheten är att var och en självständigt får bestämma om och med vem de vill avtala. Att avtalsbundenhet föreligger för ingångna avtal kan verka uppenbart, men principens innebörd är vid närmare granskning inte helt given.²⁴

2.2 Bundenhet av standardavtal

Av avsnitt 3.2.2 framgår att en enskild idrottare genom sitt medlemskap i en idrottsförening även blir bunden²⁵ av både SF:s och RF:s stadgar. Rättsligt sett liknar dessa stadgar i hög grad standardavtal eftersom de är på förhand bestämda utan egentlig förhandlingsmöjlighet för den anslutande parten. Därför bör paralleller avseende rättsverkningarna av idrottsorganisationernas stadgar kunna dras till de rättsprinciper som gäller för standardavtal i allmänhet.²⁶

Utgångspunkten för att ett standardavtal ska bli del av parternas individuella avtal är att det på något vis inkorporeras i avtalet. Standardvillkoret måste i

²⁴ Ramberg & Ramberg 2016, s. 30.

²⁵ Att så faktiskt alltid är fallet är emellertid enligt uppsatsförfattaren inte helt givet. Om frågan om bundenhet ställdes på sin spets finns ett antal aspekter som gör att detta kan ifrågasättas, vilket utvecklas under avsnitt 7.2.

²⁶ Lindquist 1996/1997, s. 466.

regel bringas till motpartens kännedom *före avtalslutet* för att anses ingå i avtalet. Detta kan ske på olika vis; antingen genom att standardavtalstexten rent faktiskt ingår i eller är bifogad till avtalet, att det hänvisas till genom en s.k. referensklausul eller i vissa fall att det har använts av parterna i ett tidigare avtal.²⁷

Hur långtgående krav som ställs beträffande inkorporeringen är situations-specifikt. Det finns alltså ingen generellt tillämplig regel i detta avseende. Huvudregeln är dock att standardavtalstexten i sin helhet ska tas in i avtalet, eftersom detta innebär att parterna har en faktisk möjlighet att ta del av den. Om det däremot rör sig om situationer där en part i typfallet kan förvänta sig att standardvillkor används är det dock ofta tillräckligt med en referensklausul. I sådana fall krävs det emellertid att standardavtalet är lättillgängligt.²⁸

Inkorporering av standardvillkor kan vara problematisk när de återfinns i en annan handling än den som innehåller de individuella avtalsvillkoren - en situation som ofta torde vara förhanden beträffande överordnade stadgar inom idrottsrörelsen. Skäliga åtgärder måste i sådana fall ha vidtagits för att uppmärksamma motparten på standardvillkoren innan avtalsingåendet, men det finns inget krav på att parten faktiskt har tagit del av dem. Vad som utgör skäliga åtgärder är inte helt givet, men vad som däremot kan konstateras är att det ställs högre krav beträffande viktiga avtalsvillkor, samt om det rör sig om ett konsumentförhållande.²⁹

Till följd av att det vidare inte är möjligt att genom avtal förplikta utomstående kan inte organisationer med bindande verkan föreskriva att specifika standardvillkor allmänt ska användas inom ett visst område. Däremot kan organisationer – som i regel är en ideell förening – genom ett behörigt beslutsfattande bestämma att deras medlemmar har en skyldighet att tillämpa vissa villkor i den mån föreningens stadgar medger det.³⁰

2.3 Kvasiavtal

Det finns förhållanden där avtal i egentlig mening inte föreligger, men där situationen ändå är så avtalsliknande att domstolar har valt att lösa därtill sammanhängande problem genom tillämpning av avtalsrättsliga principer. Nu nämnda situationer kallas ibland för kvasikontraktuella, vilket alltså syftar till att det bara nästan är fråga om ett avtal i egentlig bemärkelse. I det

²⁷ Bernitz 2013, s. 63.

²⁸ Ramberg & Ramberg 2016, s. 155f.

²⁹ Bernitz 2013, s. 63ff.

³⁰ Lindskog 2016, avsnitt 0–3.4.2.

s.k. Superbusfallet³¹ anger Högsta domstolen (HD) att en tävlingsdeltagare genom att ställa upp i en tävling på ett *avtalsliknande* sätt förbundet sig till tävlingsarrangörernas bedömning och tillämpning av tävlingsreglerna. HD menade således att det i Superbusfallet, som är det kanske mest centrala rättsfallet för denna utredning, förelåg en kvasikontraktuell situation. Därför utvecklas i detta avsnitt vad som allmänt gäller vid sådana förhållanden.

För att förstå grundproblematiken med kvasiavtal måste man först greppa skillnaden mellan inom- och utomkontraktuella anspråk. De utomkontraktuella ersättningsreglerna syftar främst till att skydda mot person- och sakska-
dor, medan syftet med de inomkontraktuella reglerna är att tillförsäkra av-
talsparter förtjänsten med avtalet och är därför en följd av principen om av-
talsbundenhet. Huvudregeln – den s.k. ”stoppregeln” – för utomobligato-
riska förhållanden är att skadestånd vid ren förmögenhetsskada enbart utgår
om den vållas genom brott, något som framgår av 2 kap. 2 § Skadeståndsla-
gen (1972:207), SkL. HD har emellertid i flertalet rättsfall fastslagit att det
finns undantag till stoppregeln och att utomobligatoriskt ansvar för ren för-
mögenhetsskada därmed alltså kan föreligga även i andra fall när det finns
ett berättigat skyddsvärt intresse.³² Detta visar att HD i vissa fall har öppnat
för att göra undantag från principen om avtalets subjektiva begränsning och
skydda personer som utan att vara avtalsparter ändå har ett närliggande och
skyddsvärt intresse av att avtalet fullgörs på ett korrekt sätt.³³

³¹ NJA 2001 s. 511. Detta rättsfall redogörs för under avsnitt 4.2.1.

³² Se bl.a. NJA 1987 s 692 som redogörs för under avsnitt 4.2.1.2.

³³ Ramberg & Ramberg 2016, s. 264f.

3 Allmänt om idrottsrörelsen

3.1 Inledning – vad är idrottsjuridik?

Begreppet idrottsjuridik används ibland lite slarvigt som om det skulle utgöra en självständig juridisk disciplin, något som än så länge inte finns inom svensk rätt. Vad som vanligtvis åsyftas med ”idrottsjuridik” är att det handlar om rättsliga frågeställningar inom någon av de traditionella juridiska disciplinerna, satta i ett idrottsligt sammanhang.³⁴

3.2 Idrottsrörelsens organisation

Sedan början på 1900-talet är idrotten organiserad i en slags pyramidstruktur genom RF, vilket tillsammans med regionala Distriktsidrottsförbund (DF) inbegriper 71 SF.³⁵ Dessa SF (såsom exempelvis SvFF), utövar en exklusiv rätt att administrera sin idrott inom de ramar som sätts upp av RF. SF är ofta även regionalt organiserade i specialidrottsdistriktsförbund (SDF).³⁶ Alla idrottsföreningar är sedermera medlemmar i ett eller flera SF, beroende på vilken typ av verksamhet föreningen bedriver. Slutligen har föreningarna enskilda personer som medlemmar.³⁷

Den svenska idrottsorganisationens uppbyggnad anges i 2 kap. 2 § i RF:s stadga. Från RF, som är en ideell förening, kan en avtalskedja som bygger på medlemskap härledas ända ner till den enskilde idrottaren. De individer som bildar en idrottsförening upprättar föreningsstadgar, vilket utgör ett sorts grundavtal för föreningen och som därefter nya individer ansluter sig till i samband med att de upptas som medlemmar i föreningen.³⁸ Medlemskapet utgör ett i grund och botten frivilligt ingånget avtal, som föreskriver både rättigheter och skyldigheter och är den avtalsrättsliga bindning som finns i förhållande till övriga medlemmar. Så länge medlemskapet består är den enskilde bunden att följa föreningsstadgarnas föreskrifter. Idrottsorganisationens struktur bygger alltså på att enskilda medlemmar sluter avtal med varandra om att bilda en idrottsförening på ovan beskrivet sätt, varpå före-

³⁴ Malmsten & Pallin 2005, s. 13.

³⁵ Riksidrottsförbundet: Medlemsförbund,

<<http://www.rf.se/Undermeny/RFochsvenskidrott/medlemsforbund>>, besökt 2017-10-20.

³⁶ Vilka, som framgår av avsnitt 1.5, härefter lämnas utanför framställningen.

³⁷ Malmsten 1995, s. 497.

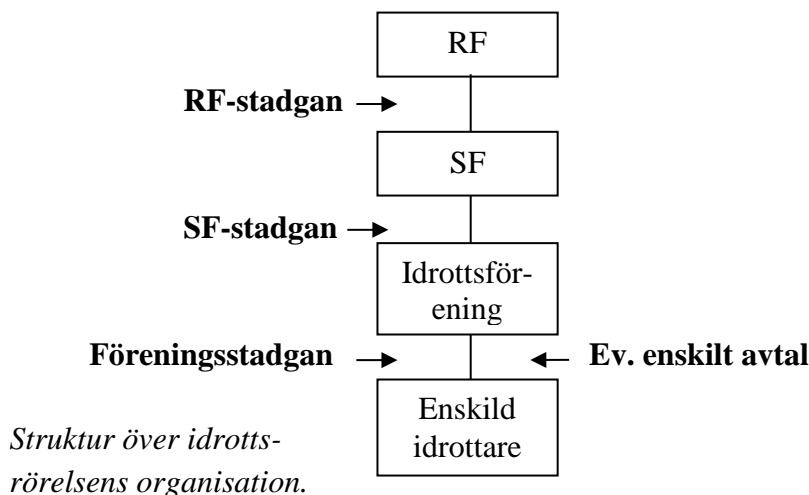
³⁸ Här ligger likheterna med standardavtalsinstitutet, se avsnitt 2.3 ovan.

ningar inom en viss idrott i sin tur sammansluter i ett SF. Det totala antalet SF bildar därefter den pyramidorganisation som RF utgör.³⁹

En ideell idrottsförening kan upptas i ett SF som administrerar den idrott som idrottsföreningen sysslar med. Grundförutsättningen är att idrottsföreningens stadgar inte strider mot de idrottsliga principer som anges i RF:s normalstadgar, vilka också uttrycker de demokratiska grundvärderingar som anses vara kännetecknande för den svenska idrottsrörelsen. En idrottsförening förbinder sig genom medlemskapet i ett SF att följa de gemensamma regler som uppsätts för samtliga medlemsföreningar i aktuellt SF.⁴⁰

Ett SF är, som namnet antyder, ett förbund för en viss specialidrott. SF administrerar sin specifika specialidrott inom ramen för de regler som upptagits i de egna stadgarna. Grundtanken är att SF ska ha monopol till sin idrott, vilket framgår av de kriterier som uppställs för att ett SF ska erhålla medlemskap i RF. SF ska enligt dessa kriterier bedriva idrottsverksamheten enligt antagna stadgar och tävlingsregler, vilka inte får strida mot RF:s stadgar. SF består av föreningar som bedriver den specialidrott som SF har att administrera och vilka har erhållit medlemskap i SF.⁴¹

RF är den samlande organisationen högst upp i idrottsrörelsens struktur. RF:s uppgift är att sköta för idrottsrörelsen gemensamma intressen och RF-stämman, som består av representanter från respektive SF, är det högsta beslutande organet i organisationen.⁴²

³⁹ Pallin 2012, s. 5.

⁴⁰ Ibid, s. 7.

⁴¹ Ibid, s. 8.

⁴² Ibid, s. 10.

3.2.1 Idrottsföreningarnas ideella karaktär

Som ovan framgått måste en idrottsförening vara ideell för att kunna upptas i ett SF. Ett av två krav måste uppfyllas för att en förening ska anses vara en ideell sådan, nämligen att den har ett ideellt ändamål, alternativt att den inte bedriver näringsverksamhet. Vad som utgör ett ideellt ändamål är tämligen svårdefinierat, men torde inbegripa alla syften som inte är att befrämja medlemmarnas ekonomiska intressen. Om föreningen har ett ideellt ändamål, förblir det en ideell förening även om den bedriver näringsverksamhet, så länge det sker i syfte att främja ändamålet. Således kan idrottsföreningar behålla sin karaktär av ideell förening, så länge de använder uppkommande vinst till befrämjande av idrott.⁴³

3.2.2 Medlemskapets verkningar

Medlemskapet ingås på frivillig basis inom samtliga organisationsnivåer, vilket innebär att en medlem är fri att lämna sin organisation när som helst. Så länge medlemskapet är intakt är dock individer, föreningar och förbund bundna att följa organisationens regelverk. Med stöd i föreningsfriheten, som framgår av 2 kap. 1 § 1 st. 5 p. regeringsformen, RF, har var och en rätt att sammansluta med andra för att bilda en förening. Medlemmarna reglerar sina mellanhavanden sinsemellan i föreningens stadgar, vari de också antagit vad som krävs för att få medlemskap i aktuellt SF och RF. Föreställningen⁴⁴ inom idrottsrörelsen är att bundenhet mellan de olika aktörerna inom idrottsrörelsen uppstår enligt följande: Genom medlemskap i SF och RF förbinds föreningen, och i förlängningen de enskilda idrottarna, att följa SF:s och RF:s reglementen om exempelvis spelregler och doping. Vidare anses medlemmarna ha accepterat bundenhet av de sanktionsbestämmelser som gäller för brott mot dessa regler och som kan leda till att de blir föremål för ett bestraffningsärende med följderna att de åläggs en tillrättavisning, böter eller avstängning.⁴⁵

3.2.3 Idrottsrörelsens normsystem

En förutsättning för att idrott ska kunna bedrivas på ett välfungerande sätt är att det finns normer som sätter ramarna för själva verksamheten. Det finns *idrotts specifika regler*, vilka består av de s.k. *utövandereglerna* samt *admi-*

⁴³ Johansson 2011, s. 50.

⁴⁴ Jag är av uppfattningen att det inte är givet att det idrottsliga avtalsupplägget alltid faktiskt leder till bundenhet, vilket utvecklas under avsnitt 7.2.

⁴⁵ Pallin 2012, s. 13. Se mer härom under avsnitt 4.4.

nistrativa tillämpningsföreskrifter. Utövanderegler stadgar hur en specifik idrott konkret ska bedrivas, exempelvis spelregler för ishockey, medan de administrativa tillämpningsföreskrifterna består av bl.a. tävlingsbestämmelser. Rent organisatoriskt bärs, som ovan framgått, idrottsrörelsen upp av föreningsstadgar samt nationella och internationella förbundsstadgar. Summa summarum styrs den idrottsliga verksamheten av ett mycket vidsträckt och utförligt normsystem som har tillkommit utan inflytande från statligt håll.⁴⁶

3.3 Idrottsrörelsens självbestämmanderätt

Historiskt sett har idrottsrörelsen rättfärdigat skapandet av en egen typ av rättsordning som har direkt verkan gentemot medlemmarna med att idrotten utgjorde en ideell verksamhet med frivillighet och ömsesidigt acceptering av reglerna som grundvalar. Detta rättfärdigande kan naturligtvis idag ifrågasättas inom många av dagens elitidrotter med professionella utövare i kommersialiserade föreningar. Detta till trots envisas idrottsrörelsen alltjämt med att hävda sin självbestämmanderätt, men allt oftare med hänvisning till den grundlagsskyddade *föreningsfriheten*. I 2 kap. 1 § 1 st. 5 p. RF tillförsäkras nämligen var och en rätt till föreningsfrihet, d.v.s. ”frihet att sammanluta sig med andra för allmänna eller enskilda syften”.⁴⁷

Mot bakgrund av rätten till föreningsfrihet påstås inte sällan att självbestämmanderätten, som alltså anses vara ett utflöde av föreningsfriheten, skulle vara illusorisk om föreningen inte ensam fick reglera sina interna angelägenheter. Självbestämmandet styrs dock av lagar och förordningar i bemärkelsen att så länge självbestämmandet inte strider mot svensk rätt anses föreningen ha frihet att organisera och styra sin egen verksamhet internt. Därför kan man säga att det råder en presumtion för att det som föreningen i behörig ordning har beslutat också gäller och först när man kan visa att beslutet strider mot svensk rätt bryts presumtionen.⁴⁸

Den allmänna rätten har ofta uppfattats som inkräktare på idrottsrörelsens självbestämmanderätt och som ett hot mot själva grundidén med idrotten. Dessutom har idrottsrörelsen varit orolig över att den allmänna rätten inte är

⁴⁶ Malmsten 1997, s. 241.

⁴⁷ Ibid, s. 240.

⁴⁸ Lindquist 1996/1997, s. 465.

tillräckligt anpassningsbar för att passa in i de idrottsliga angelägenheterna.⁴⁹

Malmsten⁵⁰ betonar med hänvisning till föreningsfriheten starkt att idrottens självbestämmanderätt är en mycket viktig beståndsdel i den demokratiska samhällsstrukturen. Detta till trots menar han dock att idrottsnormerna rörande tvistlösning inte är helt exklusiva idrotten och idrotten är därför inte generellt immun mot prövning i allmän domstol. En professionell idrottare och kommersiell idrottsverksamhet måste enligt Malmsten underkastas samma regler som näringslivet i övrigt.⁵¹

⁴⁹ Lindholm 2014, s. 21.

⁵⁰ Ordförande i Riksidrottsnämnden (RIN).

⁵¹ Malmsten 1997, s. 248.

4 Idrottslig tvistlösning

4.1 Inledning

Det förekommer vissa skillnader mellan olika idrotter när det kommer till den interna tvistlösningen, men i huvudsak är de organiserade likartat.⁵² I det följande utgår därför från vad som gäller för idrottslig tvistlösning i allmänhet.

När det kommer till prövning av idrottsliga spörsmål går att skilja mellan tre olika förfarandetyper. För det första har vi idrottsliga förfaranden, d.v.s. förfaranden där den aktuella frågan prövas av idrottens interna organ, exempelvis en disciplinnämnd. Jurisdiktionen baseras i dessa fall på föreningsrätten. Den andra typen av förfarande är skiljeförfarandet, vilket grundas på ett civilrättsligt s.k. skiljeavtal. Slutligen har vi domstolsförfarandet, där ärendet prövas av rättsordningens domstolar och jurisdiktionen regleras i lag.⁵³

Idrottsärenden, d.v.s. ärenden som härrör ur ett idrottsligt förhållande, kan även de delas in i olika ärendetyper, vilket nämnts i avsnitt 1.3.2. Det är givetvis så att karaktären på ett idrottsärende kan variera stort, men det går ändå att urskilja vissa huvudtyper. Precis som Lindholm anför har uppdelningen, förutom ett pedagogiskt värde, även en logisk förklaring i att jurisdiktionen för olika instanser beror på vilken ärendetyp det är fråga om. Den vedertagna uppdelningen av idrottsärenden är följande:

- 1) Tävlingsärenden, som avser tillämpning av tävlings- och utövningsregler,
- 2) Föreningsärenden, som avser föreningsinterna förehavanden, och
- 3) Bestraffningsärenden, som avser frågan om huruvida medlem gjort sig skyldig brott mot sina idrottsliga förpliktelser och därför ska åläggas disciplinära påföljder.⁵⁴

Idrottsrörelsens självbestämmanderätt påstås också inbegripa rätten att lösa idrottsrelaterade konflikter, något som inte minst framgår av RF:s stadgar. Frågan är dock om denna rätt att lösa idrottsinterna konflikter är exklusiv; idrotten är ju en integrerad del av samhället och bör således inte på något

⁵² Lindholm 2014, s. 75.

⁵³ Ibid, s. 76.

⁵⁴ Ibid, s. 77. Utöver dessa tre ärendetyper finns även vissa ytterligare, som inte faller inom ramen för denna framställning, såsom: arbetsrättsliga ärenden, andra avtalsrelaterade ärenden, marknadsrättsliga ärenden, straffrättsliga ärenden, och utomobligatoriska ärenden.

sätt stå utanför den rättsordning som gäller för medborgarna i övrigt.⁵⁵ I det följande kommer denna fråga att beröras i förhållande till de tre ovan nämnda ärendetyperna.

4.2 Tävlingsärenden

Tävlingsärenden är sådana ärenden som har sin upprinnelse i spel- och tävlingsreglerna inom idrotten, d.v.s. de regler som kapslar in formen för idrottslig tävling. Oftast tillämpas dessa regler av en funktionär – i regel en domare – i direkt anslutning till idrottsutövandet, vilket då kallas för field-of-play-beslut. Formerna för handläggningen av tävlingsärenden bestäms av respektive SF, varför det i vissa fall inom vissa SF är möjligt att överklaga beslut i tävlingsärenden.⁵⁶

Med field-of-play-beslut avses som sagt sådana beslut som är fattade ”på fältet”, i direkt anslutning till tävlingsmomentet. Det är en såväl internationellt som nationellt erkänd idrottslig princip att sådana beslut som utgångspunkt inte kan överprövas, om det inte är fattat på ett godtyckligt sätt eller i ond tro. Således gäller att beslutsfattande i tävlingssituationer med tillämpning av rätt bestämmelse aldrig med framgång kan påstås vara felaktiga, under förutsättning att det inte är fattat godtyckligt eller i ond tro.⁵⁷

Det ska sägas att tävlingsärenden kan vara av rent administrativ karaktär, men att de även kan leda till betungande påföljder för en enskild part och kallas då för ”tävlingsbestraffning”.⁵⁸ Detta ska inte förväxlas med bestraffningsärenden.⁵⁹

Håstad har i sin artikel ”Lex Burka – om jämkning av idrottsresultat” anfört att det finns en huvudregel vid idrottstävlingar som säger att den som kommer först utan att bli diskvalificerad vinner. Han menar dock att denna huvudregel bör förenas med några undantag. Bakgrunden till artikeln var finalen över 1500 meter i friidrotts-VM 2009, där tre löpare brutit sig loss i en tätklunga anförd av Burka. Rodriguez, som låg bakom Burka, försökte ta sig förbi Burka på insidan i loppets sista kurva, men det fanns inte tillräckligt med utrymme för det. Detta ledde till att Burka föll, medan Rodriguez och den tredje tätlöparen Jamal fortsatte in i mål. Rodriguez vann före Jamal, men diskvalificerades p.g.a. incidenten med Burka. Således tilldelades

⁵⁵ Lindh 1998, s. 58.

⁵⁶ Lindholm 2014, s. 82f.

⁵⁷ Lambertz 2012, s. 98ff.

⁵⁸ Helmersson 2010, s. 40.

⁵⁹ Se avsnitt 4.4.

Jamal segern, och de två övriga pallplatserna erhöles av två andra löpare som varit avhängda.⁶⁰ Håstad menar att avsteg från den ovannämnda huvudregeln ska kunna göras i dessa fall. Han föreslår att undantagen till huvudregeln kan formuleras enligt följande:

- 1) Om en tävlande blivit hindrad av en funktionär eller en utomstående, eller av en medtävlande som begått regelbrott, och det alternativa resultatet är uppenbart, gäller det alternativa resultatet.
- 2) Om en tävlande blivit hindrad av medtävlande som begått ett regelbrott och därmed berövats en klar chans till en viss placering, gäller denna placering om den inte försämrar den faktiska placeringen för medtävlande som inte drabbats av regelbrottet.⁶¹

Det ska sägas att Håstads artikel inte direkt berör frågan om rätt till domstolsprövning. Det kan därför inte tas för givet att han menar att de nu nämnda situationerna också ska kunna prövas i allmän domstol.

Malmsten har däremot flyktigt berört frågan om domstolsprövning av tävlingsärenden. I sin artikel ”Idrottsnorm som juridisk standard” åskådliggör han spörsmålet med en situation där en domare bevisligen men utan avsikt gör en felbedömning i ett finalspel, vilket leder till att A vinner matchen och därmed även den till segern anknutna prissumman. Inom flertalet sporter finns ingen möjlighet att få en sådan felbedömning rättad, eftersom en sådan möjlighet i allmänhet anses förta tjustningen med sporten. Således är domstolsprövning det enda kvarvarande alternativet till rättelse. Malmsten anför härvid att han inte skulle bli förvånad om en situation av nu angivet eller jämförligt slag, som en följd av idrottens tilltagande kommersialisering, kommer bli föremål för domstolsprövning.⁶² Några år efter publiceringen av artikeln skulle det visa sig att Malmsten åtminstone delvis hade rätt.⁶³

4.2.1 Nordisk utblick

I ett finskt rättsfall prövades frågan om allmän domstol kunde utdöma skadestånd till en idrottare som i strid mot tillämpligt idrottsligt regelverk förvägrats rätten att delta i tävling. Bakgrunden till tvisten var att en travtränare i god tid innan en travtävling anmält sin hästs deltagande i densamma. Arrangören meddelade sedermera en vecka innan tävlingen att hästen inte skulle få delta. Hästens ägare väckte därför skadeståndstalan mot arrangören. Kouvola hovrätt beslutade att arrangören var skadeståndsskyldig

⁶⁰ Håstad 2012, s. 87.

⁶¹ Ibid, s. 93.

⁶² Malmsten 1997, s. 249.

⁶³ Jfr Superbusfallet under avsnitt 4.2.1, där resultatet som sådant visserligen inte kunde överprövas i allmän domstol, men likväl kunde domstolen göra en materiell prövning av ett skadeståndsyrkande som grundades på en påstått felaktig regeltillämpning.

gentemot travtränaren till följd av att denne medvetet brutit avtalet mellan parterna genom att hindra hästen från att delta. Den visserligen intressanta frågan om hur skadeståndet sedan skulle beräknas faller utom ramen för denna utredning. Av intresse är dock att den finska hovrätten alltså prövade frågan i sak.⁶⁴

Høyesterett i Norge har avvisat en idrottstvist rörande vilka bordtennisregler som skulle tillämpas. Skälen som anfördes till stöd för avvisningsbeslutet var att målet inte rörde någon rättighet eller något rättsförhållande.⁶⁵

4.2.2 NJA 2001 s. 511 ("Superbusfallet")

4.2.2.1 Referat

AB Superbus (Superbus) häst Blaze of Glory vann den 14 maj 1994 ett travlopp på Jägersro, vilket berättigade Superbus en prissumma om 90 000 kr plus en uppfödarpremie om 9 000 kr. Denna summa utbetalades till Superbus. Efter loppet genomfördes i enlighet med Svenska Travsällskapets Centralorganisations ("STC") reglemente en dopingkontroll av Blaze of Glory, vilken utvisade att hästen hade ett otillåtet preparat i kroppen. Efter att STC genomfört utredning i ärendet, frändömdes Superbus prissumman.

Superbus stämde STC med ett skadeståndsyrkande om 99 000 kr jämte ränta avseende den fråntagna prissumman. Superbus åberopade som grund för sitt yrkande att STC i strid mot STC:s reglemente fråntagit Superbus prispengar som dess häst vunnit. STC anförde som grund för sitt bestridande i första hand att målet inte kunde prövas av allmän domstol, eftersom det skulle vara olämpligt att allmän domstol prövar frågor rörande reglementet generellt.

HD inleder sina domskäl med ett konstaterande om att det i samhället förekommer tävlingar av alla möjliga slag och att de utövas i enlighet med på förhand bestämda regelverk. Tävlingsdomarna rangordnar sedan de tävlande inbördes. Rangordningen i sig menar HD, med hänvisning till 13 kap. 1–2 §§ rättegångsbalken (RB), inte utgöra en fråga för domstolsprövning. Däremot är tävlingsresultat inte sällan förbundna med rättsverkningar, ofta i form av pris. Enligt HD kan en person som ostridigt är berättigad ett sådant pris driva in det på rättslig väg. Detsamma gäller för en person som anser sig berättigad till ett pris enligt gällande regelverk. Således är frågan i målet

⁶⁴ Rauste 2001, s. 188f.

⁶⁵ Tarasti 1996, s. 100.

enligt HD inte huruvida talan kan bli föremål för domstolsprövning, utan under vilka omständigheter den kan vinna bifall.

HD anför vidare att en tävlingsdeltagare per definition underkastar sig både tävlingsregler och den ordning som gäller för reglernas tillämpning, vilket på ett *avtalsliknande* sätt binder tävlingsdeltagaren till tävlingsarrangörernas bedömning.

Vid bedömningar som sker under pågående tävling får tävlingsdeltagaren enligt HD finna sig i att det kan förekomma oavsiktliga felbedömningar. I förevarande fall var det emellertid fråga om en efterhandsbedömning. HD menar dock att bedömningar som görs enligt tävlingsreglerna även i dessa fall som utgångspunkt bör respekteras. Avsteg från denna ordning ska enligt HD endast få göras om bedömningen måste anses stå i uppenbar strid mot tävlingsreglementet eller stadgad praxis eller om det annars föreligger särskilda skäl. Som särskilda skäl hänvisar HD till 36 § lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (AvtL) samt NJA 1990 s. 687.⁶⁶

Inget av de angivna undantagen kunde enligt HD aktualiseras, varför Superbus var bundet av STC:s tillämpning av reglementet. Superbus talan kunde därför inte vinna bifall.

Justitieråden Gregow och Lennander var skiljaktiga beträffande motiveringen av domen. Inledningsvis konstaterades att tvisteprovning inom idrotten i princip ansetts förbehållen idrotten själv. Denna ordning har motiverats med idrottens ideella och personliga karaktär leder till att idrottsutövning måste anses utgöra en del av privatlivet, och lämpar sig därför inte för domstolsprövning. Dessutom har idrotten egna regelverk som idrottens egna organ är bäst lämpade att tillämpa.

Med detta sagt konstaterar de skiljaktiga justitieråden att den ovan angivna ordningen dock inte gäller undantagslöst. Med hänvisning till Ringsjöfallet menar de skiljaktiga att idrottstvister – under samma omständigheter som angavs i Ringsjöfallet, d.v.s. diskriminering eller annars uppenbar otillbörlighet – bör kunna prövas i domstol.

De skiljaktiga menade vidare att tävlandet med hästen har utgjort led i en yrkesmässig verksamhet och att prissumman avsåg ett förhållandevis högt belopp. Eftersom detta innebär att det ideella och personliga inslaget till stor

⁶⁶ Det s.k. ”Ringsjöfallet”, se avsnitt 4.3.1.

del har minskat, framstår det som naturligt att Superbus, i likhet med yrkesutövare i allmänhet, kan få sitt betalningsanspråk prövat i domstol.

Vad som talade emot en domstolsprövning i förevarande fall var enligt de skiljaktiga att om en travdeltagare berättigas att få tävlingsresultatet prövat av domstol p.g.a. att deltagandet sker på yrkesmässig grund, är det inte möjligt att vägra andra deltagare utan sådan bakgrund samma rätt. Dessutom ansågs tävlingsreglerna vara väl anpassade för en kvalificerad prövning av tävlingar. Utöver detta skulle domstolarna ofta vara hänvisade till funktionärernas bedömningar, vilket skulle innebära att domstolsprövningen inte fyller någon funktion. Vidare är det angeläget att snabbt erhålla ett slutligt resultat. Slutligen menade de skiljaktiga att det p.g.a. besvärliga gränsdragningsproblem i princip inte bör komma ifråga att låta prisets storlek avgöra huruvida frågan får prövas av domstol eller inte.

De skiljaktiga konstaterar även att artikel 6 EKMR ger *”var och en rätt till domstolsprövning av tvister rörande bl.a. civila rättigheter och skyldigheter. Artikeln kan dock inte anses innebära att en fråga av nu förevarande slag måste prövas av domstol”*.

Härmed konstaterar de skiljaktiga att varken Superbus yrkesmässighet eller storleken på prissumman utgör tillräcklig anledning för att tvisten ska få prövas materiellt i domstol.

I ett sista tillägg anförs följande: *”Att ge domstol en generell behörighet att materiellt pröva tvister om tävlingsresultat på idrottsområdet innebär ett stort ingrepp i idrottsrörelsens rätt att själv lösa sina tvister [...] Ståndpunkten torde bryta med vad som allmänt ansetts vara gällande rätt på området...”*.

4.2.2.2 Kommentar till Superbusfallet

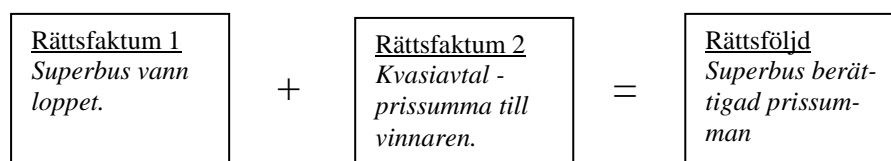
Travsporten ingår inte i RF:s paraplyorganisation. Sporten torde vara en rent kommersiell verksamhet, men frågeställningarna som dyker upp inom denna sport bör ändå vara desamma som inom RF.

Inledningsvis kan konstateras att själva tävlingsresultatet (rangordningen) enligt HD inte kan bli föremål för domstolsprövning, något som motiveras med hänvisning till 13 kap. 1–2 §§ RB. Däremot ansågs anspråk på prissumma, vilket utgör ett skadeståndskrav, vara av sådan art att de kan prövas av allmän domstol.⁶⁷

⁶⁷ Håstad 2012, s. 94.

HD utvecklar inte varför 13 kap. 1–2 §§ RB hindrar domstolsprövning av tävlingsresultatet. Enligt min uppfattning bör det dock ha att göra med skillnaden mellan sakförhållanden och det juridiska begreppet förpliktelse. 13 kap. 1–2 §§ RB anger nämligen under vilka förutsättningar part får väcka talan vid allmän domstol. 13 kap. 1 § RB stadgar att en fullgörelsetalan får väckas när tiden för fullgörelse har inträffat. En sådan talan kännetecknas av att käranden yrkar att svaranden ska förpliktas fullgöra en prestation gentemot käranden.⁶⁸ Att ett tävlingsresultat i sig inte kan aktualisera en fullgörelsetalan är självtalande; det finns ingen juridisk förpliktelse att fullgöra. 13 kap. 2 § RB stadgar vidare att en s.k. fastställsetalan avseende frågan om ett visst *rättsförhållande* består eller inte består. HD har härvid uttalat att talan måste röra ett konkret rättsligt förhållande och får inte avse rena sakförhållanden. Dessutom måste talan knyta an till en viss rättsföljd som har tydlig koppling till omständigheter som åberopas som grund.⁶⁹ Härmed följer att tävlingsresultatet aldrig kan vara något annat än ett sakförhållande. Ett rättsförhållande uppstår först om käranden påstår att tävlingsresultatet ger upphov till en rättslig relation mellan parterna – i det här fallet en rätt för käranden att erhålla prissumman.

Själva tävlingsresultatet utgör således ett sakförhållande. Det utgör dessutom ett rättsfaktum, som tillsammans med det kvasiavtal som ansågs föreligga (och som också utgör ett rättsfaktum) – d.v.s. regeln i tävlingsreglementet som stadgade att vinnaren av loppet var berättigad prissumman – ger upphov till en rättsföljd, nämligen rätten till prispengarna. Superbus påstående om rätt till prissumman, med åberopande av nyss nämnda rättsfakta, konstituerar alltså ett rättsförhållande som därför kunde tas upp till prövning.

Att målet rörde ett idrottsligt förhållande utgör enligt majoriteten i HD i sig inget hinder mot domstolsprövning. Den idrottsliga karaktären har alltså i sig ingen direkt processuell verkan. Vad som däremot kan utläsas är att den avtalsliknande bundenhet som en tävlingsdeltagare anses vara föremål för avseende funktionärers tillämpning av tävlingsreglerna får en civilrättslig verkan, i bemärkelsen att det ska föreligga starka skäl för att en domstol ska ändra tävlingsfunktionärernas beslut.

⁶⁸ Fitger mfl. 2017, kommentaren till 13 kap. 1 § RB.

⁶⁹ HD:s beslut i Ö 371-11.

Dotevall har kommenterat Superbusfallet. Med hänvisning till hur idrottsrörelsen är organiserad menar han att det är rimligt att tävlingsdeltagare på ett avtalsliknande sätt blir bundna av tävlingsreglerna vid field-of-play-situationer. Han menar att det ligger i sakens natur att det i dessa fall kan förekomma felbedömningar. Vidare anför han dock att saken hamnar i ett annorlunda läge när det, som i Superbusfallet, handlar om en efterhandsbedömning. Här förefaller Dotevall inte hålla med HD, som i Superbusfallet anförde att vad som gäller för field-of-play-beslut även ska gälla för efterhandsbedömningar.⁷⁰ Jag håller med Dotevall i detta, vilket utvecklas under avsnitt 7.3.2.

Anmärkningsvärt är att HD inte berör frågan om ren förmögenhetsskada i förhållande till stoppregeln, vilket kan tyckas vara lite underligt eftersom den i målet berörda parten bara på ett *avtalsliknande*, inte direkt avtalsrättsligt, vis var bunden av tävlingsreglerna. Eftersom det onekligen rörde sig om en ren förmögenhetsskada hade HD med fördel därför kunnat beröra stoppregeln. Nu behövdes visserligen inte det, eftersom det konstaterades att anledning att ifrågasätta tävlingsledningens beslut inte förelåg. I detta sammanhang ska erinras om NJA 1987 s. 692 ("Konefallet"). Konefallet rörde över huvud taget inte några idrottsliga spörsmål, men det är likväl av betydelse för framställningen då det har kopplingar till Superbusfallet. Den gemensamma nämnaren för de båda fallen är att parterna i respektive fall berördes *på ett avtalsliknande sätt*, även om HD i Konefallet inte uttryckligen använder den terminologin. Fråga i Konefallet var om skadeståndsskyldighet för ren förmögenhetsskada till följd av ett felaktigt värderingsintyg kunna uppkomma mot annan än uppdragsgivaren. Sakomständigheterna är av subsidiär betydelse för denna uppsats, men HD uttalade i sina domskäl att ersättning för ren förmögenhetsskada kan utgå utöver den vid tillfället gällande stoppregeln. De skadeståndssituationer som uppstår inom idrotten tar av naturliga skäl formen av rena förmögenhetsskador. Därför är Konefallet relevant i detta sammanhang, eftersom det är ett bevis på att stoppregeln inte är definitiv. Med hänsyn till det nu sagda drar jag slutsatsen att HD i Superbusfallet öppnar för ytterligare ett undantag till stoppregeln, även fast det inte framgår explicit – nämligen fall där idrottare anser sig berättigade till ett pris med anledning av sin prestation i en idrottstävling.

⁷⁰ Dotevall 2005, s. 41.

4.3 Föreningsärenden

Föreningsärenden kännetecknas av att ett idrottsligt organ fattar ett beslut som rör själva föreningen, dess organisation eller dess förhållande till sina medlemmar. Typexemplet av ett föreningsärende är när en medlem vägrats medlemskap eller uteslutits ur föreningen.⁷¹ Inom idrottens interna tvistlösningssystem är det endast den person som drabbats av ett negativt beslut i ett föreningsärende som kan begära överprövning av detsamma.⁷²

4.3.1 NJA 1990 s. 687 ("Ringsjöfallet")

4.3.1.1 Referat

Det ledande prejudikatet på föreningsärendenas område är NJA 1990 s. 687 (Ringsjöfallet). Bakgrunden till detta avgörande var att makarna N under femton års tid varit medlemmar i Ringsjö Orienteringsklubb (OK) men efter att meningsskiljaktigheter uppstått mellan makarna och föreningen, beslutade föreningsstyrelsen att utesluta makarna ur föreningen. Makarna anförde i allmän domstol att beslutet skulle upphävas till följd av att de inte fått veta grunden för uteslutningen, samt att det dessutom saknades sakliga skäl för densamma. Ringsjö OK bestred käromålet och menade att uteslutningen skett enligt stadgarna, varför beslutet var giltigt. Föreningen hävdade dessutom att allmän domstol inte var behörig att pröva beslutet i materiellt hänseende.

Beträffande frågan om allmän domstol var behörig att i materiellt hänseende pröva uteslutningsbeslutet, anförde HD att frågan inte reglerades i lag utan var överlämnad åt domstolarna att bedöma enligt allmänna rättsprinciper. I praxis hade frågan endast prövats beträffande vissa typer av föreningar, bl.a. religiösa sådana samt fackföreningar, men inte idrottsföreningar. HD framhöll vidare att det fanns skäl som talade för att uteslutning ur idrottsförening borde kunna prövas av allmän domstol, men slöt sig ändå till att den ideella inriktning och det personliga inslag som präglar verksamheten i idrottsföreningars verksamhet utgör ett tillräckligt starkt skäl för att idrottsföreningarna själva bör få avgöra frågan.

Däremot menade HD att man undantagsvis kunde behöva pröva uteslutningsfrågan trots förhållandets i princip personliga karaktär. Som exempel på sådana undantagsfall angav HD att uteslutningen innebar diskriminering på grund av den uteslutnes ras, religion eller annan liknande omständighet,

⁷¹ Lindholm 2014, s. 82.

⁷² Malmsten & Pallin 2005, s. 160.

eller om uteslutningen annars på ett jämförbart sätt varit uppenbart otillbörlig.

HD ansåg i förevarande fall att det var tydligt att uteslutningen inte hade någon ekonomisk betydelse för makarna vid deras utövande av yrkesverksamhet eller på annat jämförligt sätt. Inte heller förelåg enligt HD någon i ovannämnt stycke angiven undantagssituation, varför man ansåg att uteslutningen inte kunde prövas på materiell grund.

Justitierådet Jermsten tillade för egen del att det enligt hans mening helt uppenbart var så att olika fritidssysselsättningar vid tiden för avgörandet hade blivit ett allt mer betydelsefullt inslag i människors tillvaro. Vidare anförde Jermsten att många fritidsaktiviteter är förknippade med stora kostnader, samtidigt som det ibland kan vara ekonomiskt fördelaktigt att vara medlem i en förening till följd av förmåner som tränings- eller resebidrag och olika rabatter. Mot bakgrund av detta menade Jermsten att en uteslutning ur en förening, eller ett vägrat medlemskap i densamma, kan bli ett mycket besvärande hinder för utövandet av en angelägen fritidsverksamhet. Därför kan ett sådant beslut upplevas som ett mycket kännbart ingrepp i den enskildes livsföring. Detta ansåg Jermsten utgöra vägande skäl för att domstol skulle få pröva en del frågor av liknande art. Däremot menade Jermsten att svårigheterna i att avgränsa de fall som förtjänar rättslig prövning från de som inte gör det, var så pass omfattande att det av förutsebarhetsskäl var bättre att vidhålla den ordning som HD:s majoritet slutit sig till.

4.3.1.2 Kommentar till Ringsjöfallet

Intressant är att skiljeklausul saknades i Ringsjöfallet, men HD ansåg sig ändå vara förhindrad att ta upp tvisten till materiell prövning och valde därför att ogilla käromålet. Av relevans är vidare att fallet inte handlade om elitidrottare. HD antyder att utgången hade blivit annorlunda om uteslutningen hade rört en elitidrottares ekonomiska intresse.

Cosmo har skrivit en debattartikel av rättspolitisk karaktär, som rör frågan om domstolsprövning vid uteslutning av medlem ur ideell idrottsförening. Han anför där att det är viktigt för allmänhetens förtroende för idrottsrörelsen att det finns en möjlighet att utifrån allmänna utgångspunkter pröva idrottsliga beslut i domstol. Vidare framhåller Cosmo att det i artikel 6 EKMR framgår att var och en garanteras en rätt till domstolsprövning beträffande civila rättigheter, och att det är svårt att påstå att en uteslutning ur en ideell förening inte skulle röra en civil rättighet.⁷³ Beträffande denna fråga hänvi-

⁷³ Cosmo 1999, s. 52ff. Se mer om artikel 6 EKMR under avsnitt 5.

sas till målet *Gustafsson mot Sverige*,⁷⁴ vilket rörde den negativa föreningsfriheten. Denna rättighet är skyddad av artikel 11 EKMR. Vidare kan argumenteras för att det faktum att ett medlemskap ofta ger upphov till vissa förmåner, exempelvis i form av olika rabatter på träningsprodukter eller möjlighet att nyttja idrottsföreningens faciliteter, som i sig kan anses utgöra rättigheter. Dessa rättigheter berövas den enskilde i samband med en uteslutning, varför domstol även på den grunden bör göra en materiell prövning i sak om uteslutningsbeslutet hänskjuts till allmän domstol.

4.3.2 RH 1997:111 ("Körförbudsfallet")

4.3.2.1 Referat

RH 1997:111 ("Körförbudsfallet") rörde R.A., som under lång tid ägnat sig åt avelsverksamhet av hästar. R.A. bedrev dessutom en travtränarrörelse som omfattade uppfödning av och tävling med hästar. Bakgrunden till tvisten var att R.A. deltagit i ett travlopp med en häst som han ägde tillsammans med sin hustru. I samma lopp deltog en annan häst som även den tränades av R.A. och framfördes i loppet av hans svärson. R.A:s svärson vann loppet efter att R.A. haft ledningen strax före mållinjen.

Måldomarnämnden beslutade efter loppet, med tillämpning av travsportens tävlingsbestämmelser, att R.A. inte hade kört tävlingsmässigt för bästa möjliga placering, varpå han ålades 10 års körförbud i travtävlingar. R.A. överklagade detta beslut till travsportens högsta överprövningsorgan, överdomstolen, vilken fastställde måldomarnämndens beslut. Detta föranledde att R.A. ansökte om stämning vid allmän domstol, där han yrkade att avstängningsbeslutet skulle upphävas. Parterna kom överens om att tingsrätten genom mellandom skulle avgöra frågan om allmän domstol var behörig att på materiell grund, med tillämpning av de aktuella tävlingsbestämmelserna, kunde pröva beslutet om körförbud som meddelats av överdomstolen. Tingsrätten meddelade sedermera att allmän domstol på materiell grund kunde pröva beslutet.

Svea hovrätt fastställde senare tingsrättens dom efter att STC hade överklagat densamma. I sina domskäl anförde hovrätten att det av STC tillämpade regelsystemet leder till en sådan bundenhet för av föreningen berörda utövare av travsporten att dessa kan likställas med medlemmar av STC. Därför menade hovrätten att frågan skulle avgöras med ledning av de kriterier som hade gällt om beslutet riktats mot en medlem, trots att R.A. vid tillfället inte var medlem i STC.

⁷⁴ Gustafsson v. Sweden, no. 15773/89 ECHR.

Hovrätten tog sedan fasta på Ringsjöfallet, där det som bekant fastslagits att beslut om uteslutning ur idrottsförening i princip inte kan prövas på materiell grund. Hovrätten menade dock att Ringsjöfallet ska förstås som att ett av undantagen till denna princip är om beslutet är av ekonomisk betydelse för medlemmen. Hovrätten ansåg att beslutet hade stora ekonomiska konsekvenser för R.A. och beslutade därför att målet kunde prövas av domstol på materiell grund.

En hovrättsassessor var beträffande motiveringen skiljaktig. Han menade att det i målet inte primärt var fråga om en föreningsrättslig angelägenhet, eftersom R.A. inte var medlem i STC. Att R.A. var tvungen att underkasta sig STC:s regler för att delta i travtävlingen var en annan sak. Hovrättsassessorn menade därför att förhållandet mer var att karaktärisera som avtalsrättsligt och att det beträffande sådana situationer normalt inte ska föreligga några hinder för allmän domstol att materiellt pröva tvister som härrör ur sådana förhållanden. Däremot, anförde hovrättsassessorn, fanns det skäl att ta hänsyn till att det i målet var fråga om en tvist som emanerade ur sportens värld, vars särpräglade karaktär kunde föranleda att det i vissa situationer därför inte skulle vara lämpligt att allmän domstol materiellt prövade frågor som varit föremål för den idrottsinterna rättskipningen. Med hänsyn till de kännbara konsekvenser som STC:s beslut medfört för R.A., menade dock hovrättsassessorn att materiell prövning i allmän domstol trots allt inte kunde begränsas i förevarande fall.

4.3.2.2 Kommentar till Körförbudsfallet

Körförbudsfallets kanske största förtjänst är att det utvisar att det inte alltid är helt enkelt att avgöra till vilken ärendetyp en viss situation faktiskt hör. Fallet ligger under avsnittet som avser föreningsärenden p.g.a. att majoriteten av hovrätten ansåg att det utgjorde ett föreningsärende, åtminstone mer än något annat. Minoriteten var dock av uppfattningen att det handlade om ett tävlingsärende, vilket jag är benägen att hålla med om.⁷⁵

4.4 Bestraffningsärenden

Bestraffningsärenden avser en prövning av huruvida en enskild idrottare gjort sig skyldig till en förseelse som enligt tillämpligt idrottsreglemente kan leda till bestraffning.⁷⁶ De organ som har att behandla bestraffningsärenden

⁷⁵ Detta utvecklas mer under avsnitt 7.3.

⁷⁶ Lindholm 2014, s. 83.

enligt RF-stadgan kallas för disciplinorgan och är tillsatta av antingen RF, SF eller SDF.⁷⁷ Det framgår av 14 kap. 8 § i RF:s stadga att ett bestraffningsärende ska kunna bli föremål för prövning i tre instanser, där grundregeln anger att prövning först ska göras av disciplinorgan utsett av SDF, därefter SF och med RIN som sista instans. Bestraffningsärenden ska således inte handläggas av skiljenämnd.⁷⁸

14 kap. i RF:s stadga, Idrottens antidopingreglemente (IDR) och Idrottens reglemente om otillåten vadhållning samt manipulation av idrottslig verksamhet (MFR) är de idrottsliga regelverk som anger vilka förseelser som kan föranleda bestraffning. Respektive regelverk innehåller en uttömmande brottskatalog, bestämmelser om vilka organ som är bestraffningsmyndigheter samt regler för handläggningen av ärendena.⁷⁹

Alla föreningar som tillhör ett SF som är anslutet till RF omfattas av RF-stadgans bestraffningsregler. Avgörande för frågan om en enskild medlem ska kunna bli föremål för bestraffning är att denne var medlem i en RF-förening när förseelsen begicks. Medlemskapet innebär att en enskild idrottare kan bestraffas även utanför ramen för det idrottsutövande som medlemskapet avser. Således kan en fotbollsspelare bli föremål för bestraffning för att ha betett sig illa mot en funktionär under en innebandymatch där fotbollsspelaren bara var åskådare. Bestraffning kan alltså ske så fort en förseelse sker i anslutning till idrottslig verksamhet som är administrerad av något RF-organ.⁸⁰

I tydliggörandesyfte ska nämnas att tävlingsbestraffning, d.v.s. straff som utdelas i samband med en tävling, exempelvis utvisning, enligt denna uppsats terminologi hör till tävlingsärendena. Vad som avses med bestraffningsärenden är s.k. ”förbundsbestraffning”. Det kan i dessa fall röra sig om ett brett spektrum av förseelser, såsom olämpligt språkbruk gentemot domare, deltagande i matchfixning, doping eller i annat fall olämpligt uppträdande som skadar sportens anseende. Svårigheterna beträffande bestraffningsärendena hänför sig till situationer där en enskild idrottare inte accepterar vad ett idrottsligt organ beslutat till dennes nackdel, utan vill ha bedömningen prövad i allmän domstol. Den i avsnitt 1.1 nämnda situationen, där en fotbollsspelare av fotbollens disciplinnämnd blivit avstängd från all typ av idrottsutövning under två års tid, utgör ett gott exempel för att illustrera problematiken. Om vi i den situationen tänker oss att fotbollsspelaren går till allmän domstol och begär dels att beslutet ska upphävas på grunden att

⁷⁷ Helmersson 2010, s. 40.

⁷⁸ Hübinette & Malmsten 2016, s. 52 och 71f.

⁷⁹ Ibid, s. 18.

⁸⁰ Ibid, s. 22.

han inte deltagit i någon matchfixning, dels kräver ersättning av RF till följd av den eventuella inkomstförlust han lider under tiden han varit förbjuden att utöva idrott. Hur skulle en domstol ställa sig till dessa yrkanden?⁸¹ Frågan har såvitt uppsatsförfattaren känner till inte varit föremål för domstolsprövning.⁸²

Lindh är av uppfattningen att huvudregeln beträffande avstängningsyrkandet – med hänvisning till de rättsgrundsatser som framkommit i Ringsjöfallet – bör vara att idrottsliga bestraffningsbeslut inte ska kunna bli föremål för rättslig prövning. Han menar att den ideella inriktning och de personliga inslag som kännetecknar idrottsutövande talar för att idrotten själv ska få bestämma hur överträdelser av det idrottsliga regelverket ska angripas. Vidare anføres att en idrottare på ett avtalsliknande sätt har accepterat att underkasta sig idrottens bestraffningsregler. Lindh menar dock att avsteg från nyss nämnda huvudregel kan motiveras om det idrottsliga beslutet får långtgående ekonomiska konsekvenser för den enskilde idrottaren. Han menar inte desto mindre att det p.g.a. gränsdragningsproblematik som kan få negativa konsekvenser ur ett förutsebarhetsperspektiv, gör att det endast är fall då konsekvenserna mer eller mindre är förödande för den enskilde som domstolsprövning ska kunna aktualiseras.⁸³

Beträffande skadeståndsprövningsfrågan blir saken enligt Lindh annorlunda. Det är i hans mening svårmotiverat att vägra en materiell prövning av en skadeståndstalan i allmän domstol, trots att grunden har idrottslig anknytning. Yrkandet handlar om ersättning för påstått vållad skada, vilket idrottens organ inte kan pröva. Därför bör ett skadeståndsyrkande som grundar sig i ett idrottsligt förhållande kunna prövas i allmän domstol. Detta leder enligt Lindh till den något märkliga ordningen att en enskild idrottare kan få prövat ett bestraffningsärende genom att ”ta köksvägen” och formulera ett skadeståndsyrkande.⁸⁴

Såvitt känt finns som sagt inget svenskt rättsfall där ett bestraffningsärende varit föremål för domstolsprövning. Det finns däremot ett finskt rättsfall där en idrottare på grund av doping ålagts tävlingsförbud i fyra år. Frågan om idrottaren hade gjort sig skyldig till doping kunde tas upp till prövning av

⁸¹ Det bortses här ifrån den eventuella situationen att det föreligger en skiljeklausul som skulle kunna hindra allmän domstol från att ta upp frågan till prövning.

⁸² Lindh 1998, s. 60.

⁸³ Ibid, s. 61. Som framgår under avsnitt 7.3.4 håller jag inte med Lindh, utan är av uppfattningen att allmän domstol i betydligt högre grad bör kunna pröva bestraffningsbeslut i materiellt hänseende vad gäller själva bestraffningen.

⁸⁴ Ibid, s. 62. Eftersom jag inte håller med Lindh om vad som gäller beträffande avstängningsyrkandet, finns det dock ingen mening att ta ”köksvägen” – huvudentrén är nämligen öppen för avstängningsyrkandet även utan skadeståndsyrkandet. Se avsnitt 7.3.4.

allmän domstol utan hinder av bestämmelserna i den finska föreningslagen och idrottsförbundets stadgar.⁸⁵

Vidare har EU-kommissionen beslutat att det Internationella Skridskoförbundet måste ändra sitt interna regelverk avseende vissa bestraffningsregler p.g.a. att det strider mot den EU-rättsliga konkurrenslagstiftningen.⁸⁶ Detta är visserligen inte direkt samma sak som att en enskild idrottare har fått till stånd en materiell prövning av ett bestraffningsärende i allmän domstol, men beslutet visar att idrottens interna bestraffningsreglemente inte i alla lägen är orubbligt.

⁸⁵ KKO:1998:122.

⁸⁶ European Commission – Press release: Antitrust: International Skating Union's restrictive penalties on athletes breach EU competition rules, <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-5184_en.htm>, besökt 2017-12-19.

5 Rätten till domstolsprövning

5.1 Inledning

Rätten till domstolsprövning är en grundläggande rättighet i en rättsstat. Rättigheten innebär i korthet att var och en har rätt att få sina tvister prövade av en domstol som uppfyller vissa krav som uppställs i syfte att tillhandahålla en rättvis rättegång. Rättigheten är kodifierad i många rättighetskataloger, framför allt i artikel 6 EKMR men även 2 kap. 11 § 2 st. RF.⁸⁷ Sveriges allmänna domstolar är sådana som anses uppfylla kraven i artikel 6 EKMR och i allmänhet är det domstolar som är instiftade av staterna som åsyftas.⁸⁸ Allmän domstol befattar sig emellertid inte med alla typer av frågor. Ett sådant exempel är anspråk som strider mot goda seder.⁸⁹

Detta kapitel syftar till att utreda två frågor. För det första utreds frågan om idrottens dömande organ kan anses uppfylla kraven i artikel 6 EKMR, d.v.s. om dessa organ kan anses utgöra ”domstolar” i konventionens mening. För det andra ska frågan om enskild medlem genom anslutning till RF får anses på ett bindande sätt ha avstått ifrån sin rätt till prövning i allmän domstol.

5.2 Rätt till domstolsprövning enligt EKMR

I artikel 6 EKMR stadgas var och ens rätt till en rättvis rättegång, vilket är en central rättighet i konventionen. Det finns en tämligen omfattande praxis rörande hur artikel 6 närmare ska tolkas. För denna framställning är det framförallt artikel 6.1, som handlar om tillgång till domstolsprövning, som är intressant.⁹⁰ Därför lämnas art 6.2-3 i det följande därhän.⁹¹

5.2.1 Tillämpningsområde

För att artikel 6 EKMR ska aktualiseras måste antingen en tvist röra en persons civila rättigheter och skyldigheter eller så ska det finnas en anklagelse

⁸⁷ Maunsbach 2015, s. 25.

⁸⁸ Se mer om detta under 5.2.3.

⁸⁹ Lindskog 2016, avsnitt I-4.4.1. Se mer om detta under avsnitt 6.

⁹⁰ Derlén, Lindholm & Naarttijärvi 2016, s. 390f.

⁹¹ Bestämmelsen kommer fortsättningsvis hänvisas till som ”artikel 6 EKMR”, men det är alltså enbart artikel 6.1 som åsyftas.

om brott. Eftersom den senare företeelsen faller utanför ramen för denna framställning läggs enbart fokus på den förstnämnda.

Inledningsvis ska klargöras att civila rättigheter och skyldigheter har en autonom innebörd som kan tolkas av Europadomstolen oavhängigt hur begreppen betraktas i de nationella rättsordningarna. Utöver kopplingen till civila rättigheter och skyldigheter krävs för att artikel 6 EKMR ska bli tillämplig, att det föreligger en genuin och allvarlig tvist kring dessa.⁹² Sammanfattningsvis har Danelius anført att tre kriterier måste vara uppfyllda för att bestämmelsen ska vara tillämplig ifråga om tvister rörande civila rättigheter:

- a) Det ska föreligga en reell och seriös tvist mellan en enskild fysisk eller juridisk person och en annan sådan eller myndighet,
- b) Tvisten ska röra en rättighet som härrör ur den nationella rätten, samt
- c) Den aktuella rättigheten ska utgöra en civil rättighet.⁹³

5.2.1.1 Seriös och reell tvist

Kravet på att det ska föreligga en seriös och reell tvist för att artikel 6 EKMR ska vara tillämplig är inte högt ställt. Tvärtom måste det röra sig om ett uppenbart ogrundat rättsligt anspråk för att bestämmelsen inte ska vara tillämplig. Det krävs med andra ord inte mycket för att en tvist ska anses vara reell och seriös, utan det måste finnas tydliga indikationer på motsatsen för att så inte ska anses vara fallet. Således kan man säga att det föreligger en viss presumtion för att artikel 6 EKMR äger tillämpning.⁹⁴

5.2.1.2 Civila rättigheter

Att klart definiera civila rättigheter har visat sig vara problematiskt. Först och främst måste det över huvud taget röra sig om en rättighet. En ex gratia-betalning från staten föranleder således inte skydd genom artikel 6 EKMR, eftersom det inte finns en *rätt* till sådan betalning. Vidare måste rättigheten existera i nationell rätt. Slutligen måste rättigheten betraktas som ”civil” och det är i samband med den frågan de stora svårigheterna tornar upp.⁹⁵

Som ovan framgått ska begreppet civila rättigheter ges en autonom innebörd, i bemärkelsen att det är oväsentligt huruvida rättigheten betraktas som

⁹² Derlén, Lindholm & Naarttjärvi 2016, s. 392f.

⁹³ Danelius 2015, s. 162. Av stilistiska skäl anges fortsättningsvis bara ”rättighet”, men även ”skyldighet” bör läsas in.

⁹⁴ Ibid, s.163.

⁹⁵ Ovey, Rainey & Wicks 2017, s. 278f.

civilrättslig enligt en stats nationella rätt, utan begreppet ska ges en enhetlig tolkning inom alla konventionsstater. Den springande punkten förefaller vara om den aktuella rättigheten kan anses vara av privat natur, varvid man inte ska beakta effekter som är avlägsna eller osäkra, utan istället fastställa om ett agerande direkt påverkar rättigheter som kan anses vara privata. Europadomstolen har generellt sett varit generös i vad den har tolkat som civila rättigheter, och vid flertalet tillfällen har förfaranden som i många länder anses tillhöra förvaltningsrätten snarare än civilrätten ansetts omfattas av artikel 6 EKMR. Givna fall av civila rättigheter är bl.a. sådana som rör fordringsanspråk.⁹⁶

5.2.2 Tillgång till domstolsprövning

Den grundläggande rätten till domstolsprövning finns till för att upprätthålla EKMR:s garantier om var och ens rätt till ett rättvist rättegångsförfarande. Rättigheten innebär att ett konventionsbrott uppkommer om allmän domstol enligt nationell rätt inte har behörighet att ta upp en fråga som rör civila rättigheter och skyldigheter. Vissa speciella områden som rör civila rättigheter kan dock vara undandragna från allmän domstols prövning. Under förutsättning att en sådan reglering har goda skäl för sig, kan den vara acceptabel enligt artikel 6 EKMR.⁹⁷ Rätten till domstolsprövning är således inte absolut, utan kan begränsas i enlighet med behov och resurser i samhället. Staterna har i detta avseende en viss bedömningsmarginal, men får inte kringskära själva kärnan av rättigheten. Dessutom måste begränsningar av rätten till domstolsprövning ha legitima ändamål samt vara proportionerliga.⁹⁸

Grunden till att rätten till domstolsprövning finns är för att EKMR:s garantier rörande ett rättvist rättegångsförfarande inte ska bli illusoriska.⁹⁹ Det normbildande fallet på området är *Golder mot Förenade kungariket*¹⁰⁰, vari Europadomstolen uttalade följande:

Principen att ett civilt anspråk måste kunna hänskjutas till en domare hör till de allmänt 'erkända' grundläggande rättsprinciperna; detsamma gäller den folkrättsliga grundsats som förbjuder 'déni de justice'. Artikel 6:1 måste läsas i ljuset av dessa principer.

Om artikel 6:1 skulle förstås så, att bestämmelsen enbart gällde handläggningen av en talan som redan har anhängiggjorts vid domstol, skulle en konventionsstat, utan att bryta mot texten, kunna avskaffa sina domstolar eller utesluta deras behörighet att handlägga vissa typer av civilmål och i

⁹⁶ Danelius 2015, s. 155 och 167f.

⁹⁷ Ibid, s. 179.

⁹⁸ Derlén, Lindholm & Naarttijärvi 2016, s. 395.

⁹⁹ Danelius 2015, s. 180.

¹⁰⁰ *Golder v. The United Kingdom*, no. 4451/70 ECHR.

stället anförtro denna behörighet åt organ som är beroende av regeringen. Sådana åtgärder, som inte kan vidtas utan att det uppstår risk för godtycklig maktutövning, skulle få allvarliga följder som vore oförenliga med nyssnämnda principer och som domstolen inte kan bortse från.

Det skulle enligt domstolens mening vara orimligt att i artikel 6:1 i detalj beskriva de processuella garantier som parterna skall åtnjuta i ett anhängigt mål utan att först skydda vad som ensamt gör det faktiskt möjligt att dra fördel av sådana garantier, nämligen tillträde till domstol. Kravet på att domstolsförfarandet skall vara rättvist, offentligt och bedrivs skyndsamt är inte av något värde om inget domstolsförfarande kommer till stånd.

Av alla de föregående övervägandena tillsammans följder att rätt till tillträde till domstol utgör ett element som ingår i den av artikel 6:1 garanterade rättigheten. Detta är inte en extensiv tolkning som ålägger konventionsstaterna nya förpliktelser; det är en tolkning som grundar sig på själva ordalydelsen i artikel 6:1 första meningen läst i sitt sammanhang och med beaktande såväl av det syfte som är karakteristiskt för konventionen i dess egenskap av rättsskapande överenskommelse som av allmänna rättsprinciper.

5.2.3 Domstolsbegreppet

En för denna uppsats viktig fråga är vilka krav som ställs på det dömande organet för att det ska anses utgöra en domstol i konventionens bemärkelse. Domstolsbegreppet måste härvid tolkas fristående från de nationella rättsordningarnas terminologi, med utgångspunkt i den praktiska funktionen hos det aktuella organet, samt de rättsliga effekterna av dess beslut. En grundförutsättning för att en domstol faktiskt ska utgöra en domstol är naturligtvis att den ska ha möjlighet att avgöra juridiska frågor genom att utfärda beslut som är bindande. Med detta inte sagt att det måste utgöra en ordinarie domstol, utan avgörande är om den uppfyller vissa rättssäkerhetsgarantier. Hänsyn tas också till om möjlighet till rättslig prövning funnits i rättssystemet som helhet. Därför kan det godtas att en tidig instans, exempelvis en disciplinnämnd, inte uppfyller konventionskraven om deras beslut senare kan bli föremål för prövning av ett organ som uppfyller kraven. Ett ytterligare krav som ställs på det rättskipande organet är att dess beslut också ska kunna genomdrivas.¹⁰¹

Intressant för detta uppsatsämne är att en rättslig instans, för att räknas som en domstol, ska vara grundad i lag beslutad av riksdagen samt att den har att följa de regler som följer av lag. Detta krav uppställs för att säkerställa rättslig och demokratisk legitimitet. Domstolen måste vidare vara självständig från både regering och riksdag, samt gentemot de parter som den har att utöva domsmakt över. Domstolen ska också vara opartisk, vilket bedöms

¹⁰¹ Derlén, Lindholm & Naarttijärvi 2016, s. 396f.

dels objektivt, dels i förhållande till om domstolen faktiskt framstår som opartisk.¹⁰²

Danelius framhåller vidare att rätten till domstolsprövning avseende civila rättigheter inte per automatik är uppfylld bara för att det finns möjlighet att få till stånd en talan. Det krävs nämligen också att domstolens behörighet når en så pass stor omfattning att de aktuella civila rättigheterna kan anses få en fullständig bedömning.¹⁰³

Sammanfattningsvis kan följande kriterier urskiljas beträffande vad som måste känneteckna ett dömande organ för att det ska anses utgöra en domstol i EKMR:s mening:

- Det dömande organet ska avgöra juridiska frågor genom att utfärda beslut som är bindande,
- Beslutet ska kunna genomdrivas,
- Det dömande organet ska vara grundat i lag,
- Det dömande organet måste vara självständigt dels i förhållande till riksdag och regering, men även i förhållande till parterna i målet,
- Det dömande organet ska vara opartiskt, samt
- Behörigheten hos det dömande organet ska vara av sådan omfattning att målet får en fullständig bedömning.

5.2.4 Domstolsbegreppet i förhållande till idrottens dömande organ

Malmsten är av uppfattningen att idrottens dömande organ generellt sett uppfyller tillräckliga rättssäkerhetskrav. Han menar emellertid att det råder stor skillnad mellan bredd- och elitidrott. Beträffande den senare typen antyder Malmsten att de dömande organens ställning bör anpassas, inte minst i förhållande till EKMR:s krav.¹⁰⁴

RF:s stadga innehåller en del bestämmelser som syftar till att garantera att tvisteföremålet blir tillräckligt utrett inom rimlig tid, att svaranden har rätt att anlita ombud samt innehar en rätt att föra sin talan muntligen. I dessa avseenden bör bestämmelserna anses uppfylla kraven som uppställs i EKMR. Om vi sedan ser till att var och en som utgångspunkt har rätt att överklaga ett idrottsligt beslut till RIN, kommer saken i annat ljus. Det är

¹⁰² Ibid, s. 397f.

¹⁰³ Danelius 2015, s. 204.

¹⁰⁴ Malmsten 2003, s. 217.

nämligen så att RIN är ett organ inom RF, och det är via RF:s stämma som ledamöterna i RIN väljs. Detta klingar dåligt med att ”domstolen” ska vara oavhängig och opartisk. Det kan alltså med fog ifrågasättas om RIN är tillfredsställande oberoende i förhållande till RF.¹⁰⁵ Dessutom är inte idrottens dömande organ instiftade av riksdagen genom lag, vilket är ett ytterligare faktum som innebär att de inte kan anses uppfylla domstolskriterierna och kan därför inte heller uppfylla kraven som uppställs i artikel 6.¹⁰⁶

I sammanhanget kan nämnas att Court of Arbitration for Sports (CAS), som lyder under schweiziska skiljedomsregler, vid flertalet tillfällen kritiserats av schweiziska domstolar ifråga om dess oavhängighet. Domstolarna har ansett att finansieringen och sammansättningen av skiljemän i otillfredsställande grad är fränkopplad den Internationella Olympiska Kommittén (IOK), som är den organisation under vilken CAS lyder.¹⁰⁷

5.3 Avstående av rätten till domstolsprövning

I den svenska rättsordningen hävdas av många att processuella överenskommelser som saknar lagstöd är ogiltiga per se. Denna princip benämns som den processuella ogiltighetsprincipen, och uttalades för första gången av lagrådet i samband med införandet av RB. Lagrådet anförde då att processuella överenskommelser över huvud taget är ogiltiga, om inte motsatsen uttryckligen finns lagstadgad. Departementschefen accepterade lagrådets anförande och inbegrep principen i den proposition till ny RB som röstades igenom av riksdagen.¹⁰⁸ Den processuella ogiltighetsprincipen bygger på idén om att domstolarna ska vara förbehållna rätten att lösa processuella frågor, eftersom staten har ett ansvar att tillhandahålla rättsliga möjligheter för medborgarna att få sina rättsliga anspråk prövade genom ett domstolsförfarande som uppfyller vissa fundamentala kriterier.¹⁰⁹

Den processuella ogiltighetsprincipen har inte direkt behandlats i praxis sedan lagrådets uttalande, men i propositionen om medling och förlikning som kom 2011 fastslogs att principen alltjämt får anses vara gällande.¹¹⁰ Sammanfattningsvis får sägas att det inom den svenska rättsvetenskapen i

¹⁰⁵ Källgård 2005, s. 180ff.

¹⁰⁶ Detta utvecklas under avsnitt 7.2.3.

¹⁰⁷ Beloff 2012, s. 306.

¹⁰⁸ Prop. 1942:5 s. 233.

¹⁰⁹ Maunsbach 2015, s. 102.

¹¹⁰ Ibid, s. 102f. Prop. 2010/11:128, s. 43.

princip råder konsensus om att avtal där part helt avsäger sig rätten till domstolsprövning är utan verkan.

Som ovan framgått har Europadomstolen vidare konstaterat att rätten till domstolsprövning inte är huggen i sten. Det finns således en viss möjlighet för parter att avstå från rätten till domstolsprövning, även om det inte direkt uttrycks i artikel 6 EKMR. En första förutsättning för att ett avstående ska vara godtagbart är att avtalet härom rör en rättighet som parterna över huvud taget får avtala om. Europadomstolen har emellertid inte på ett generellt sätt klargjort vilka rättigheter i artikel 6 EKMR som kan avstås ifrån, utan istället gjort en helhetsbedömning i respektive enskilt fall. I mångt och mycket är det upp till medlemsstaterna själva att reglera rätten till domstolsprövning, så länge denna reglering inte står i strid med artikel 6 EKMR. Maunsbach påpekar att det otvivelaktigt aldrig skulle vara förenligt med artikel 6 att helt avstå från rätten till domstolsprövning utan att ange någon alternativ tvistlösningsform. En part måste nämligen *alltid* ha en möjlighet att få sina påstådda civila rättigheter prövade av ett organ som uppfyller kraven för att utgöra en domstol i EKMR:s bemärkelse. Det utgör nämligen en grundläggande demokratisk rättighet att få tillgång till en statlig rättskipningsmekanism.¹¹¹ Med hänsyn till det nu sagda bör det stå klart att den inom idrottsrörelsen föreskrivna tvistlösningsordningen inte kan anses utgöra ett sådant avstående från rätten till domstolsprövning som är förenligt med artikel 6 EKMR.

5.4 Praxis rörande avsägelse av rätten till domstolsprövning

5.4.1 NJA 1930 s. 228

Svenska travsällskapet utgjorde vid tiden för avgörandet NJA 1930 s. 228 en sammanslutning av travsällskap, travklubbar och hästavelsföreningar, med uppdrag att anordna officiella travtävlingar. I sällskapets stadgar sades att sällskapet utövar högsta ledningen över landets travsport. Till sällskapet fanns även knuten en s.k. ”överdomstol”, vilken hade att avgöra tvister med anledning av travverksamhet. Det framgick vidare av stadgarna att ärenden som hänskjutits till överdomstolen inte skulle kunna dras till allmän domstol. Beträffande ärenden om hästs rätt att delta i lopp fanns vidare en domarnämnd som hade att besluta i dessa frågor. Domarnämndens beslut kunde i sin tur överklagas till skiljenämnd.

¹¹¹ Maunsbach 2015, s. 107f.

Upprinnelsen till tvisten var att A.P. hade deltagit i en travtävling för nordsvenska hästar, vilken A.P. sedermera också vann. En annan deltagare i loppet lämnade efter loppet in en protest till domarnämnden av innebörden att A.P:s häst inte skulle klassificeras som nordsvensk, utan att den istället var varmblodig och därför inte var berättigad att delta i tävlingen. Domarnämnden ogillade protesten, vilket ledde till att den klagande istället anförde besvär hos överdomstolen. Överdomstolen förklarade att protesten var befogad, varpå A.P. framtogs den via segern erhållna prissumman och dessutom ålades att betala böter till Svenska travsällskapet.

A.P. väckte med anledning av detta talan vid allmän domstol och yrkade att överdomstolens beslut skulle undanröjas till följd av att överdomstolen inte hade varit behörig att pröva frågan. Svea hovrätt fann att överdomstolens beslut var utan verkan, eftersom det enligt reglementet var en skiljenämnd som skulle pröva överklagandet av domarnämndens beslut. HD fastställde hovrättens dom.

Även fast domstolen explicit inte berörde frågan, visar det faktum att tvisten togs upp till prövning av allmän domstol att bestämmelsen i stadgarna om förbud att överklaga överdomstolens beslut till allmän domstol saknade processuell verkan.

5.4.2 NJA 1958 s. 654

Sex medlemmar i Handelstjänstemannaförbundet, en organisation som enligt sina stadgar hade till uppgift att bl.a. sammansluta arbetstagare inom förbundets organisationsområde, stämde detsamma p.g.a. att de blivit uteslutna ur förbundet med yrkande om att beslutet skulle förklaras vara utan verkan, samt berättiga medlemmarna skadestånd. Medlemmarna anförde som grund för sin talan dels att det inte förelåg några skäl för uteslutning enligt förbundets stadgar, dels att uteslutningsbeslutet inte tillkommit i stadgeenlig ordning.

Förbundet bestred yrkandena och invände att allmän domstol inte var behörig att uppta målet till prövning, med hänvisning till 54 § i förbundets stadgar, vilken hade följande lydelse:

Tvister ang. tolkning och tillämpning av förbundets eller lokalavdelningarnas stadgar samt beträffande frågor, som icke äro uttryckligen reglerade i stadgarna, skola avgöras av förbundsstyrelsen, dock att den som icke därmed låter sig nöja äger hänskjuta frågan till nästkommande kongress.

Lokalavdelning, som icke låter sig nöja med representantskapets resp. kongressens beslut, eller som vare sig vill hänskjuta frågan till representantskapet eller anser sig kunna invänta kongressens sammanträde, är berättigad att för avgörande hänskjuta frågan till skiljemän enligt lag.

Twister av detta slag få icke dragas inför domstol.

Beträffande innebörden av 54 § slår HD först och främst fast att rätten att hänskjuta eventuell tvist till skiljemän enbart avser rätt för lokalavdelning att hänskjuta fråga till sådant avgörande. Vidare konstateras kort att det faktum att stadgarna föreskriver att tvist inte får dragas inför allmän domstol inte föranleder att allmän domstol är obehörig att ta upp den i målet instämnda talan till prövning.

5.4.3 NJA 1971 s. 453

I NJA 1971 s. 453, som rörde en tvist mellan STC och ägaren till en travhingst, hade HD att ta ställning till huruvida det var möjligt att avsäga sig rätten till domstolsprövning. Tvistens upprinnelse var att STC tills vidare utfärdat startförbud för travhingsten, vilket sedermera ledde till att den även uteslöts ur STC:s register. Att travhästar fanns upptagna i registret var en grundförutsättning för att de skulle kunna anmälas till tävling. Med anledning av detta väckte travhingstens ägare talan mot STC, med yrkande om att förbundet vid vite skulle inta travhingsten i registret igen. STC anförde i sitt svaromål att talan skulle avvisas, med hänvisning till en bestämmelse i STC:s travreglemente. Denna bestämmelse, som STC menade utgjorde rättegångshinder, hade följande lydelse: *”Den som är underkastad detta reglemente har ej rätt att draga avgörande som träffas enligt detsamma inför laga domstol”*.

HD meddelade prövningstillstånd beträffande frågan om bestämmelsen i STC:s reglemente faktiskt utgjorde sådant påstått rättegångshinder. HD konstaterar kort att bestämmelsen inte är av sådan beskaffenhet att den leder till att allmän domstol är obehörig att ta upp den aktuella frågan till prövning. Någon närmare motivering till varför HD kommer till denna slutsats lyser dessvärre med sin frånvaro.

6 Något om skiljeförfarande och annan privat tvistlösning

6.1 Inledning

Detta kapitel behandlar vissa delar av den privata tvistlösningen, framför allt skiljeförfarandet. Kapitlet inleds med en genomgång av vissa relevanta frågor rörande skiljeförfarandet och avslutas med ett kortare avsnitt om privatdomarförfaranden.

6.2 Skiljeförfarande

Jag förutsätter i det följande att läsaren besitter grundkunskaper rörande skiljedomsinstitutet. Detta avsnitt gör således inga anspråk på att generellt beskriva de svenska skiljedomsreglerna, utan gör istället punktneddykningar i de delar av skiljedomsinstitutet som är av relevans för uppsatsämnet.¹¹²

Som framgått ovan är rätten till domstolsprövning en fundamental rättsprincip i en rättsstat och skiljeförfarandet utgör en alternativ tvistlösningsform till domstolsförfarandet. Det faktum att allmän domstol inte befattar sig med alla typer av frågor gör det därför intressant att klargöra huruvida samma sak gäller för skiljenämnd. Enligt Lindskog bör denna fråga avgöras genom hänsynstagande till de skäl som föranleder att allmän domstol inte befattar sig med en specifik fråga. Om anledningen till att en domstol väljer att inte ta upp en fråga p.g.a. att det skulle innebära att den främjar orätt, bör samma sak gälla för skiljenämnd. Om anledningen till domstolens ovilja däremot beror på att det skulle befläcka domstolens anseende kanske det inte är lika säkert att skiljenämnd skulle behöva lyda under samma begränsning. Men å andra sidan bör det inte vara möjligt att i ett skiljeförfarande driva en fråga som inte kan prövas i domstol, med hänsyn tagen till skiljeförfarandets karaktär av alternativ till domstolsförfarandet. Sammanfattningsvis pekar alltså mycket mot att samma begränsningar som gäller för domstolsprövning bör gälla även för skiljeförfaranden.¹¹³

Skiljeavtal utgör, som ovan konstaterats, ett lagstadgat undantag till principen om att processuella överenskommelser är ogiltiga.¹¹⁴ Således skulle ett

¹¹² För den som vill läsa mer om skiljeförfarandet generellt hänvisas till monografierna Lindskog 2016 och Heuman 1999.

¹¹³ Lindskog 2016, avsnitt I-4.4.1.

¹¹⁴ Se 10 kap. 17a § RB.

avstående från rätten till domstolsprövning till förmån för skiljeförfarandet vara ett godtagbart sådant, under förutsättning att parterna är bundna av skiljeavtalet, samt att skiljeavtalet är giltigt.¹¹⁵ Därför kommer i det följande en relativt grundlig utredning kring bundenhet av skiljeavtal och skiljeklausulers giltighet. Härvid ska erinras om den s.k. ”separationsprincipen”, vilken innebär att giltigheten av ett skiljeavtal ska prövas separat från giltigheten av huvudavtalet.¹¹⁶

6.2.1 Bundenhet av skiljeavtal

Skiljeförfarandet vilar på avtalsrättslig grund, varför allmänna avtalsrättsliga regler gäller beträffande ingåendet av skiljeavtal.¹¹⁷ Skiljeavtalet är vidare processuellt till sitt ändamål, då det syftar till att reglera formerna för hur tvister avseende parternas materiella mellanhavanden ska lösas. Skiljeavtal kan endast ingås beträffande tvister som är förlikningsbara, varför skiljeavtalet är så nära anknutet med ett förmögenhetsrättsligt värde att avtalsrättsliga principer utan undantag bör vara tillämpligt på skiljeavtalet.¹¹⁸

Rörande skiljeklausul som intagits i allmänna bestämmelser, vilka ju har stora likheter med stadgar, är det allmänna avtalsrättsliga principer som avgör huruvida bestämmelserna är bindande mellan parterna. Detta hindrar emellertid inte att en skiljeklausul likväl kan vara oförbindande om den anses vara överraskande. Eftersom skiljeförfarandet utgör ett undantag till den viktiga principen om tillgång till domstolsprövning, bör en relativt hög avtalströskel som utgångspunkt gälla för skiljeavtal. Den mer specifika höjden på avtalströskeln måste bero på omständigheterna i det enskilda fallet. Det nu sagda innebär, med beaktande av separationsprincipen, att vad som är tillräckligt för att åstadkomma ett huvudavtal inte nödvändigtvis innebär att parterna också är bundna av den i huvudavtalet intagna skiljeklausulen.¹¹⁹

Lindskog anför att skiljeklausuler som finns intagna i kollektivavtal motiverar vissa särskilda reflektioner. Enligt praxis är utgångspunkten att sådana skiljeklausuler binder även den enskilda medlemmen, men med hänsyn till separationsprincipen är denna uppfattning enligt Lindskog inte helt given. Bara för att fackföreningen har ett intresse av att tvister avgörs genom skiljeförfarande behöver inte den enskilde ha det. Detta motiverar i vart fall att

¹¹⁵ Frågan om ett skiljeavtal innebär tveksamheter i förhållande till artikel 6 EKMR har prövats i bl.a. NJA 1981 s. 1205, där HD kom fram till att så inte var fallet.

¹¹⁶ Se 3 § lag (1999:116) om skiljeförfarande (LSF).

¹¹⁷ Lindskog 2016, avsnitt I-2.1.1.

¹¹⁸ Ibid, avsnitt I-1.2.2.

¹¹⁹ Ibid, avsnitt I-2.1.3.

jämkningsströskeln bör sättas lågt.¹²⁰ Det finns stora likheter mellan kollektivavtal och idrottsstadgorna, varför jag menar att vad som gäller för kollektivavtal även bör gälla på motsvarande sätt för idrottsstadgorna.

Det finns inget som hindrar en ideell förening från att ta in en skiljeklausul i sina stadgar. En viktig fråga härvid är hur skiljeavtalet definierar det rättsförhållande som i framtiden kan komma att omfattas av avtalet och som skiljeförfarandet ska gälla för. Eftersom det beträffande denna associationsform saknas lagreglering, får skiljeklausulerna samma bindningsverkningar som följer av skiljeavtal i allmänhet. Om samtliga skiljemän ska utses av ett organ som inte är helt fristående från associationen – exempelvis SF – kan skiljeklausulen enligt Lindskog uppfattas föreskriva ett skiljeförfarande där utseendet av skiljemännen blir föremål för jämkning enligt 36 § AvtL.¹²¹

6.2.2 Skiljeklausuls giltighet

Vid prövningen av om ett giltigt skiljeavtal föreligger ska enligt separationsprincipen själva skiljeklausulen betraktas som ett separat avtal. Detta innebär att skiljeklausulen kan vara giltig trots att huvudavtalet (stadgorna) inte är det och vice versa.¹²²

Som utgångspunkt har parterna i en dispositiv tvist möjlighet att fritt avtala om sina mellanhavanden sinsemellan, men det finns gränser för avtalsfriheten, även beträffande själva skiljeavtalet. I detta avseende finns både generella och individuella gränser.¹²³

Till de viktigaste generella begränsningarna hör förhållandet att ett skiljeavtal som avser framtida tvister inte får göras gällande, om det inte på ett tillräckligt tydligt sätt utpekar det rättsförhållande för vilket skiljeförfarandet ska gälla. Denna begränsning gäller alldeles oavsett om tvisten är dispositiv eller inte. Ett för den här uppsatsen intressant allmänt förbud mot skiljeavtal som avser framtida tvister finns i 6 § LSF och avser tvister mellan näringsidkare och konsumenter beträffande en vara, en tjänst eller annan nytta som tillhandahållits för i huvudsak enskilda syften. Detta förbud skulle eventuellt kunna få betydelse i fråga om relationen idrottsutövarförbund analogivis, då styrkeförhållandena i dessa situationer i stor grad påminner om varandra.¹²⁴

¹²⁰ Lindskog 2016, avsnitt I-2.1.7.

¹²¹ Ibid, avsnitt 0-3:4:2; jfr Heuman 1999, s. 174.

¹²² Lindskog 2016, avsnitt I-2.3.3.

¹²³ Kvarn & Olsson 2012, s. 55.

¹²⁴ Ibid, s. 53f. Se vidare under avsnitt 6.2.2.1.

Lagstiftaren har med 6 § LSF avsett att skydda en part som i normalfallet intar en underlägsen ställning. Idén är att konsumenten inte ska behöva riskera att hamna i en situation där vederbörande tvingas avstå från att hävda sin rätt av rädsla för risken att behöva betala skiljemännens arvoden. På liknande sätt finns skyddsregler på andra områden. Enligt 15 kap. 28 § och 21 kap. 4 § sjölagen (1994:1009) får skiljeavtal angående ansvarighet på grund av avtal om befordran av passagerare eller resgods träffas först efter att tvist har uppstått. Likaså innehåller 11 kap. 6 § bostadsrättslagen (1991:614) en regel om vissa begränsningar att i stadgarna inta förbehåll som jämföras med skiljeavtal, avseende vissa rättigheter och skyldigheter för en bostadsrättsinnehavare.¹²⁵

Utöver de nu nämnda generella gränserna i avtalsfriheten beträffande skiljeavtal, finns även individuella sådana. I det här avseendet är 36 § AvtL av central betydelse, vilken i ett enskilt fall kan leda till att ett skiljeavtal jämkas eller lämnas utan avseende. Vid prövningen enligt 36 § AvtL ska särskild hänsyn tas till behovet av skydd för den som i egenskap av konsument eller i annat fall intar en underlägsen ställning i avtalsförhållandet.¹²⁶

6.2.3 Idrottens skiljeklausuler

I idrottssammanhang förekommer skiljeklausuler i olika former och på olika nivåer. De kan förekomma i individuella spelaravtal, men också i olika stadgar. En skiljeklausul som finns intagen i stadgar har en betydligt vidare omfattning än en sådan som finns intagen i ett enskilt avtal. Det kan också vara svårt att överskåda vilka avtal som faller under klausulen och dessutom kan den gälla i flera led inom exempelvis en riksorganisation, trots att de olika leden utgör självständiga organisationer. Bedömningen av klausulernas giltighet påverkas av bl.a. uppfattningar om självbestämmanderätten och avtalsrättsliga principer.¹²⁷

Samhällsutvecklingens alltmer tilltagande takt och omfattning har bidragit till att de rättsliga relationerna generellt har blivit mer och mer komplicerade, något som även gäller inom idrotten. Därför har det för idrottsrörelsen framstått som mycket angeläget att försöka undvika att dess organisationer blir indragna i rättsprocesser som är segdragna och resurskrävande, varför det uppkommit ett behov av en alternativ tvistlösningsform.¹²⁸ Det har därför förts in en tvistlösningsklausul med följande lydelse i RF:s stadgar:

¹²⁵ Ibid, s. 55.

¹²⁶ Ibid, s. 56.

¹²⁷ Lindquist 1996/1997, s. 465.

¹²⁸ Malmsten & Pallin 2005, s. 202f.

Talan i tvist där parterna är enskild medlem, förening, SDF, DF, SF eller RF får inte väckas vid allmän domstol. Sådan tvist skall, utom i fall då annan särskild ordning är föreskriven i dessa stadgar eller SF:s stadgar, avgöras enligt ett av Riksidrottsstyrelsen ("RS") fastställt reglemente för idrottens skiljenämnd.

"Annan föreskriven ordning" syftar till något av:

- SF:s, SDF:s, eller annan tävlingsarrangörs tävlingsregler,
- 14 kap. RF-stadgan,
- 15 kap. RF-stadgan, eller
- Skiljeklausul i SF:s stadgar eller föreningsstadgar.

Det är i sammanhanget relevant att poängtera att det är RS som har att utse ordförande och/eller övriga ledamöter i skiljenämnden, under förutsättning att SF har föreskrivit detta eller om parterna träffat en sådan överenskommelse.¹²⁹

Som framgått under avsnitt 4.1 förekommer vissa skillnader mellan olika idrotter beträffande tvistlösningsfrågor, men i huvudsak är de organiserade på samma sätt. Vidare är det med tanke på att det finns drygt 20 000 idrottsföreningar organiserade under RF i det närmaste omöjligt att redogöra för vad som gäller i varje enskilt fall. Däremot går det att säga vad som är den vanligaste ordningen, och det är denna ordning det följande baseras på. Den mest centrala skiljeklausulen är den ovan citerade 2 kap. 8 § i RF-stadgan, vilken till sin lydelse är tänkt att subsidiärt täcka samtliga tvister med samband till RF:s organisation, oavsett på vilken nivå den uppkommer. Frågan är i vilken mån detta är möjligt.¹³⁰

Vanligtvis innehåller idrottsföreningars stadgar ingen speciell skiljeklausul, utan det vanligaste förefaller vara att det finns intaget en bestämmelse (s.k. "hänvisningsbestämmelse") som hänvisar uppåt i idrottsorganisationen. Att så är fallet innebär att den enskilde inte alltid får direkt information om regleringen som följer av dennes medlemskap.¹³¹

Skiljeklausuler inom idrottssfären förekommer dels i enskilda avtal, framför allt i spelaravtal av ekonomisk natur, dels i stadgar på både förenings- och förbunds nivå. Skiljeklausuler i enskilda avtal är som utgångspunkt svåra att angripa, se bl.a. AD 1996 nr 61. Större tveksamhet råder dock kring skiljeklausuler på förenings- och förbunds nivå. Som ovan framgått har ju en sådan skiljeklausul normalt sett en mycket större räckvidd och den enskilde medlemmen har i princip inget annat val än att acceptera klausulen. I många

¹²⁹ Malmsten & Pallin 2005, s. 203.

¹³⁰ Lindquist 1996/1997, s. 469.

¹³¹ Ibid, s. 469.

fall är det säkerligen dessutom så att medlemmen inte ens känner till skiljeklausulens existens.¹³² Till stöd för att skiljeklausulen i dessa fall ska vara giltig har anförts att stadgarna ska anses utgöra ett sorts standardavtal till vilket medlemmarna har anslutit sig. Därför ska avtalsrättsliga principer gälla för tolkningen. Skulle detta innebära att barn som exempelvis spelar ishockey är förhindrade att få ett skadeståndsyrkande prövat i allmän domstol? Det är svårt att acceptera att det skulle vara fallet, och med största sannolikhet skulle allmän domstol med tillämpning av 36 § AvtL anse detta vara oskäligt.¹³³

Rättsläget påstås vara ännu mer osäkert beträffande skiljeklausuler som vissa SF har intagna i sina stadgar, vilka också är vanliga i spelaravtal inom dessa SF. Dessa skiljeklausuler föreskriver att tvister ska lösas enligt särskilt upprättade reglementen där skiljemännen ensidigt väljs av vederbörande SF. Skiljeklausuler av dessa slag skulle med största sannolikhet underkännas, se bl.a. NJA 1982 s. 853 och RH 1986:106.¹³⁴ Det ska dessutom erinras om att det heller inte är ovanligt att det i de idrottsliga skiljereglementena föreskrivs att respektive part ska stå för sina egna kostnader.¹³⁵ Detta är något som i många fall bör leda till att många enskilda idrottare av ekonomiska skäl drar sig från att hävda sin rätt.

Frågan om hänvisningsbestämmelser är tillräckliga för att binda en medlem till skiljeklausul som finns intagen i överordnat organ är oklar. Ystads tingsrätt godkände under våren 1995 den skiljeklausul som fanns intagen i SvFF:s stadgar, men det är såvitt känt den enda gången en idrottslig skiljeklausul varit föremål för prövning i allmän domstol. För att diskutera giltigheten av idrottsliga skiljeklausuler är det därför nödvändigt att söka ledning i annan typ av praxis och enligt vad som framgår nedan är domstolarnas inställning till skiljeklausuler generellt sett mycket beroende på partsställningen i det enskilda fallet.¹³⁶

Hänvisningsklausulers giltighet har prövats i ett antal fall som rörde förhållandet mellan köpmän.¹³⁷ Samtliga dessa fall avsåg giltigheten av skiljeklausuler som fanns intagna i standardvillkor (med vilka stadgar som framgått bör likställas). I dessa fall hade hänvisning till standardavtalen skett, men de hade inte bifogats eller i övrigt delgivits motparten. I två av fallen ansågs skiljeklausulen gälla och i två fall inte. I de fall skiljeklausulen ansågs vara ogiltig förelåg skillnader i parternas styrkeförhållanden.

¹³² Lindh 1998, s. 64.

¹³³ Ibid, s. 64.

¹³⁴ Ibid, s. 64f.

¹³⁵ Lindquist 1996/1997, s. 481.

¹³⁶ Ibid, s. 465.

¹³⁷ NJA 1936 s. 521, NJA 1949 s. 609, NJA 1969 s. 285 samt NJA 1980 s. 46.

6.2.4 Etikettering av förhållandet enskild – förbund

Eftersom bedömningen av en skiljeklausuls giltighet i stor mån är beroende av maktförhållandet mellan parterna, är det nödvändigt att klargöra hur maktbalansen ser ut i förhållandet enskild idrottare/idrottsligt organ.

Lindquist har kommenterat partsindelningen i nu aktuella tvister. Han menar att ordet konsument kan likställas med ordet privatperson, och att medlemmar i idrottsföreningar i allmänhet utgör privatpersoner. Han menar vidare att det är mer tveksamt vad som gäller för fysiska personer som har idrotten som yrke.¹³⁸ Jag håller i stora delar med Lindquist i hans analys. Frågan är dock hur den professionella idrottaren ska klassificeras. Antagligen bör denne ses som en arbetstagare, eller eventuellt som en enskild näringsidkare. Det enklaste sättet att argumentera för den ståndpunkten är att konstatera att en professionell idrottare skiljer sig väldigt lite från en ”vanlig” arbetstagare. Framförallt finns inga olikheter i den absolut fundamentala delen av partsförhållandet, nämligen att den professionelle idrottaren – liksom den ”vanliga” arbetstagaren – utför ett arbete åt annan (d.v.s. idrottsklubben/arbetsgivaren) och får i gengäld ersättning för detta.

6.3 Något om privatdomarförfaranden

6.3.1 Inledning

Det finns fall där två parter har avtalat om att tvister dem emellan ska avgöras av en tredje man, utan att det för den sakens skull utgör ett skiljeförfarande. Detta kallas i allmänhet för privatdomarförfaranden. De kriterier som ska uppfyllas för att ett avtal ska avse ett privatdomarförfarande är att parterna överlämnar en viss fråga till en tredje man, som ska avgöra denna på ett för parterna bindande sätt.¹³⁹

¹³⁸ Lindquist 1996/1997, s. 467.

¹³⁹ Maunsbach 2015, s. 155.

6.3.2 Rättsverkan av privatdomaravtal

Det saknas rättsregler som innebär att ett avtal om privatdomarförfarande – till skillnad från skiljeavtalet – ska ha processhindrande verkan. Detta är ett utflöde av den processuella ogiltighetsprincipen. Det finns således inget hinder för en part att i strid mot privatdomaravtalet väcka talan inför allmän domstol.¹⁴⁰

Rättsverkan av en privatdomares beslut anses vidare i allmänhet stanna vid en avtalsutfyllnad mellan parterna. Beslutet får således civilrättslig verkan, under förutsättning att privatdomaren har hållit sig inom de på förhand angivna ramarna för sitt avgörande. Med anledning av detta kommer sannolikt utgången i en efterföljande domstolsprocess rörande den fråga som privatdomarens beslut rörde, som utgångspunkt få samma utgång som i privatdomarförfarandet. Anledningen härtill är den civilrättsliga verkan som privatdomarens beslut har mellan parterna, vilken leder till att allmän domstol är bunden av beslutet om det inte kan anses vara ogiltigt eller oskäligt.¹⁴¹

6.3.3 Självrättskipning

Vissa typer av privata tvistlösningsförfaranden innebär att ena parten har tilldelats beslutanderätten avseende en viss fråga mellan parterna. En sådan ordning gäller om eventuella tvister mellan parterna ska lösas av ett organ (som inte är en skiljenämnd) som är tillsatt av den ena parten. I sådana uppbygg talas det om att utfallet av tvistlösningen utgör en s.k. ”självdöm” och att tvistlösningsförfarandet är en sorts självrättskipning.¹⁴²

Den vanligaste formen av självrättskipning är att parterna i ett avtal har utpekat ett särskilt organ som ska avgöra vissa tvister mellan parterna, samtidigt som detta organ är sammansatt av den ena parten eller dess företrädare och vars syfte är att tillvarata den utpekande partens intressen. Sådana ordningar är vanliga inom föreningslivet.¹⁴³

Det ska understrykas att en självdom inte utgör en skiljedöm. En självdom får således ingen processuell rättsverkan, men kan likväl få en civilrättslig sådan. En självdomsklausul ska förstås som en överenskommelse om att den

¹⁴⁰ Maunsbach 2015, s. 164.

¹⁴¹ Westberg 2008, s. 600ff.

¹⁴² Maunsbach 2015, s. 167f.

¹⁴³ Ibid, s. 171f.

ene parten ensidigt får avgöra avtalsinnehållet, vilket rent allmänt bör vara rättsligt bindande, men öppnar samtidigt upp för jämningsmöjligheter.¹⁴⁴

Sätts det nu sagda i en idrottslig kontext kan ganska enkelt konstateras att många av de idrottsliga tvistlösningsförfarandena utgör en sort självrättskipning. Vi kan ta Superbusfallet som exempel. Där var det tävlingsledningen, vilket är ett organ som får antas tillhöra STC, som ensidigt hade att tillämpa tävlingsreglerna i förhållande till Superbus. Eftersom det var STC som var motpart till Superbus i fallet måste slutsatsen bli att tävlingsledningens beslut i fallet utgjorde en självdöm, vilken som utgångspunkt alltså är civilrättsligt bindande.¹⁴⁵

¹⁴⁴ Lindskog 2016, avsnitt I-5.1.5.

¹⁴⁵ Se mer om detta under avsnitt 7.3.1.

7 Avslutande reflektioner och slutsatser

7.1 Inledande kommentarer

I det följande avser jag, med utgångspunkt i vad som framgår av kapitlen 2-6, besvara uppsatsens fyra frågeställningar. Störst fokus ligger på avsnitt 7.3 som rör uppsatsens huvudfrågeställning, nämligen i vilken mån allmän domstol är behörig att materiellt pröva idrottsliga beslut. Tonvikten ska ligga på en kritisk granskning av idrottsrörelsens tvistlösningsordning.

7.2 Idrottarens avtalsrättsliga bundenhet

Frågan om den enskilde idrottarens bundenhet av alla regler som framgår av det stadgekomplex den anses tillhöra, kan enligt min mening ifrågasättas. Det är emellertid omöjligt att ge något allmängiltigt svar i denna fråga, eftersom en individuell bedömning måste göras i varje enskilt fall.

Som framgått av utredningen torde de rättsprinciper som gäller för standardavtal även gälla beträffande de olika idrottsorganisationernas stadgor. Eftersom det i allmänhet uppställs ganska långtgående krav på inkorporeringen av standardavtal, kan det därför med fog ifrågasättas om det utan vidare är så att varje enskild idrottare verkligen kan anses bunden av alla regler. Redan det faktum att jag, som trots allt lagt ned ett inte obetydligt antal timmar i ämnet, har haft en del svårigheter att reda ut hur avtalskomplexen hänger samman, pekar i sig mot att en enskild idrottare med framgång skulle kunna hävda att denne är obunden av RF:s tvistlösningsreglering.

I synnerhet beträffande amatöriddrottare menar jag att bundenheten kan ifrågasättas. För det första kan konstateras att det i dessa fall föreligger en betydande diskrepans i parternas maktförhållanden, och som framgått under avsnitt 6.2.4 kan en amatöriddrottare likt konsumenter betraktas som en svagare part. I dessa fall ställs som bekant än mer långtgående krav på inkorporeringen av ett standardavtal, i det här fallet i form av stadgor. Det är väl vidare inte en alltför djärv gissning att överordnade stadgors existens över huvud taget inte nämns för exempelvis en division 5-spelare i fotboll i samband med att denne blir medlem i en förening. I dessa fall är det i min mening inte otänkbart att spelaren med framgång skulle kunna påstå att han

inte är bunden av ett bestraffningsbeslut som meddelats av exempelvis SvFF:s disciplinnämnd.

Föremålet för detta avsnitt skulle i sig kunna utgöra ett eget ämne för examensarbete, och eftersom det inte utgör det huvudsakliga syftet med denna uppsats att utreda detta spörsmål ska jag inte fördjupa mig vidare i det. Syftet med avsnittet är mer av tankeväckande karaktär än en ambition att ge klara svar. Det som är viktigt att ta med sig är att det som anförts i detta avsnitt kan utgöra en ytterligare grund att angripa ett idrottsligt beslut. I det följande bortser jag dock från detta och utgår istället ifrån att varje enskild idrottare är bunden av det regelkomplex såsom den är avsedd att vara genom sitt medlemskap i en idrottsförening.

7.3 Rätt till domstolsprövning?

Utredningen har visat att var och en som utgångspunkt har rätt till domstolsprövning i frågor som rör civila rättigheter. Det finns vidare en möjlighet att avtala bort denna rätt till domstolsprövning, under förutsättning att det görs på ett sätt som finns föreskrivet i lag. Inom svensk rätt är typexemplet att parterna har avtalat om att eventuella tvister dem emellan ska lösas genom skiljeförfarande. Med dessa förutsättningar i åtanke är det lätt sluta sig till att det enkla svaret på uppsatsens huvudfrågeställning är att en enskild idrottare har rätt att få ett idrottsligt beslut materiellt prövat i allmän domstol, om beslutet rör en civil rättighet som tillkommer idrottaren, samt att det inte finns en giltig skiljeklausul som fångar upp frågan istället. Som utgångspunkt är väl detta visserligen korrekt, men utredningen har visat att det inte riktigt är så enkelt, utan svaret måste nyanseras. Det är för det första inte alltid helt enkelt att avgöra om en tvist faktiskt rör civila rättigheter.

Dessutom ska, som antydde redan i uppsatsens inledning, understrykas att några givna svar för alla situationer inte kan ges till följd av bristen på entydiga rättskällor (framför allt vad gäller relevant domstolspraxis) som adresserar uppsatsens frågeställning. Vad som anförts i det följande utgör därför till viss mån principiella resonemang om hur det enligt min mening antagligen skulle vara om respektive fråga ställdes på sin spets. Med tanke på att få av de angivna typsituationerna faktiskt prövats i allmän domstol bygger argumentationen mycket på ändamålsinriktade resonemang.

Det ska erinras om att idrottslig immunitet beträffande tvistlösning i materiellt avseende i föreningsärenden i princip föreligger med hänvisning till Ringsjöfallet. Jag ställer mig däremot högst tveksam till att Ringsjöfallet analogivis kan tolkas som att HD där uppställde ett principiellt förbud för

allmän domstol att materiellt pröva idrottsliga tvister generellt, även om vissa verkar vara av motsatt åsikt.¹⁴⁶ Inte heller majoriteten i Superbusfallet verkar anse att en sådan tolkning kan göras.

Med utgångspunkt i det material jag har haft att tillgå ska jag i det följande, med avstamp i de olika ärendetyperna, argumentera för hur jag tror att domstolarna hade resonerat och agerat, eller kanske snarare hur jag menar att de borde resonera och agera, om de fick respektive ärendetyp på sitt bord. Här kommer artikel 6 EKMR att spela en viktig roll eftersom den, som ovan framgått, tillerkänner var och en rätt att få sina civila rättigheter prövade i domstol. Därför är det väsentligt att avgöra i vilken mån de olika ärendetyperna aktualiserar sådana rättigheter.

I de fall det finns prejudikat som ger svar på frågeställningen i förhållande till en viss ärendetyp, ska jag naturligtvis redogöra för detta. I anslutning därtill redogörs även för om jag anser att HD gjorde en korrekt bedömning i respektive mål. Det måste också påpekas att det inte alltid är helt enkelt att avgöra till vilken av de tre ärendetyperna en viss situation hör. Detta tydliggörs inte minst i Körförbuds-fallet, där majoriteten av hovrätten var av uppfattningen att det handlade om ett föreningsärende, medan den skiljaktiga hovrättsassessorn snarare verkade anse att det handlade om ett tävlingsärende (i form av s.k. tävlingsbestraffning).

7.3.1 Klassificering av de olika tvistlösningsorganen

Innan jag går in specifikt på vad jag anser gälla för de olika ärendetyperna ska jag nämna några ord om hur jag menar att idrottens tvistlösningsorgan i allmänhet ska klassificeras rättsligt. På ett generellt plan kan sägas att alla sådana organ handlägger en typ av privat tvistlösning, antingen i form av skiljeförfarande eller i form av privatdomarförfarande. Min uppfattning är att i de fall som skiljeförfarandet avses tillämpas, framgår detta uttryckligen av aktuell bestämmelse. Därför fokuserar jag i det följande på övriga förfaranden.

Tillämpning av tävlingsreglerna i samband med tävling, d.v.s. sådan som i regel utförs av domare i field-of-play-situationer och olika tävlingsledningar vid efterhandsbedömningar, anser jag utgöra en form av självrättskipning. Anledningen till denna ståndpunkt är att såväl domaren som tävlingsledningen har ett nära samband med det organ som kommer utgöra motpart till

¹⁴⁶ Se exempelvis minoriteten i Superbusfallet och Lindh under avsnitt 4.4.

den enskilde vid en eventuell tvist som härrör ur tillämpningen av tävlingsreglerna – nämligen relevant SF.

I föreningsärenden är saken för mig solklar. Det är föreningen, d.v.s. den enskildes motpart i den eventuellt efterföljande tvisten, som fattar det första beslutet i föreningsärendet och detta utgör typexemplet på en självdom.

I bestraffningsärenden gäller på samma sätt som i tävlingsärendena att bestraffningsorganen har ett så pass nära samband med den enskildes motpart, d.v.s. relevant SF, att det måste anses utgöra en form av självrättskipning. Detta resonemang utvecklas under avsnitt 7.3.4.

7.3.2 Tävlingsärenden

För att besvara uppsatsens huvudfrågeställning i förhållande till tävlingsärenden är det enligt mig viktigt att göra en rågång mellan field-of-play-situationer och situationer då tävlingsbestämmelserna tillämpas i efterhand.

Superbusfallet är det ledande avgörandet för tävlingsärendena. HD konstaterade där med hänvisning till 13 kap. 1–2 §§ RB att själva tävlingsresultatet inte kunde bli föremål för domstolsprövning. Likväl ansågs ett skadeståndsyrcande om erhållande av kompensation för den uteblivna prissumman kunna prövas. Anledningen till detta ligger såvitt jag förstår HD i att själva tävlingsresultatet utgör ett sakförhållande som aldrig kan bli föremål för domstolsprövning, medan anspråket på att erhålla kompensation för den uteblivna prissumman utgör ett rättsförhållande.

Som angivits under avsnitt 6.3.3 och 7.3.1 menar jag att tillämpningen av tävlingsreglerna utmynnar i en sorts självdom, som ger upphov till civilrättslig bundenhet. I Superbusfallet anger HD att tävlingsdeltagaren får finna sig i att det kan förekomma oavsiktliga felbedömningar vid field-of-play-beslut, i bemärkelsen att den enskilde i sådana fall som utgångspunkt är bunden av beslutet trots att det är felaktigt. Detta håller jag helt med om, och det är en god regel att field-of-play-beslut som utgångspunkt ska vara förbehållna idrotten själv. Det ligger i idrottens natur att domare, precis som utövare, begår misstag i stridens hetta. Detta måste anses utgöra en del av spelet och en annan ordning skulle förta tjustningen med idrotten. Intresset för idrotten skulle med största sannolikhet dö ut om exempelvis ett beslut att döma ut en boll i tennis kunde överprövas av allmän domstol, även om beslutet i efterhand skulle visa sig vara oriktigt. Den mänskliga faktorn hos funktionärerna vid ett idrottsevenemang måste anses utgöra en del av idrotten. I klargörandesyfte vill jag här understryka att jag när jag säger att field-of-play-beslut

som utgångspunkt bör vara förbehållna idrotten själv menar att sådana beslut ger upphov till *civilrättsliga verkningar* för den enskilde. Detta medför att allmän domstol inte kan bifalla ett skadeståndsyrkande på grunden att beslutet var felaktigt om inte vissa särskilda omständigheter som kan påkalla jämkning är förhanden.

Eftersom HD uttryckligen skriver att idrottare i allmänhet får finna sig i¹⁴⁷ *oavsiktliga* felbedömningar, är det rent språkligt möjligt att göra en motsattolknning av innebörden att idrottare däremot inte ska behöva finna sig i avsiktliga felbedömningar. Med detta menar jag alltså att ovannämnda civilrättsliga verkningar inte uppkommer på samma sätt som vid oavsiktliga beslut. Detta är en ordning som jag i princip förespråkar, men jag är samtidigt medveten om de stora bevisvårigheter som en sådan möjlighet skulle leda till. I vissa fall kan dock ett domarbeslut obestriddligen vara medvetet felaktigt, och i dessa fall tycker jag inte att idrottaren ska behöva finna sig i situationen. Nog skulle också gemene man kunna acceptera att allmän domstol överprövade ett field-of-play-beslut i ett tävlingsärende om omständigheterna tydligt visar att beslutet är helt uppenbart oriktigt. Säg exempelvis att en tennisboll som är ute med flera meters marginal ändå döms in. I en sådan situation skulle folk i allmänhet inte ha några problem att acceptera att beslutet ändrades, trots sin field-of-play-karaktär. Här är det dock viktigt att hålla tungan rätt i munnen. Beslutet kan ju, till följd av sin karaktär av sakförhållande, i sig inte prövas i allmän domstol med följderna att utgången i tennismatchen ändras eller att den ska spelas om. Däremot skulle en domstol kunna slå fast att en medveten felbedömning förekommit, men bara som ett led i prövningen av ett civilrättsligt relevant anspråk – exempelvis ett anspråk på kompensation för uteblivna prispengar som utgör en konsekvens av det felaktiga beslutet. I nu nämnd situation menar jag alltså att civilrättslig bundenhet inte uppkommer för den enskilde, varför dennes talan kan bifallas. Något som talar för denna uppfattning är att självdomar, enligt vad som anförts under avsnitt 6.3.3. i allmänhet bör leda till större jämkningsmöjligheter än vad som gäller om avtalsinnehållet är gemensamt bestämt av båda parter.

Det ska vidare understrykas att en domstol rent principiellt skulle kunna pröva anspråk som grundar sig på ett felaktigt domarbeslut även om detta fattades omedvetet. Det kan inte finnas några principiella hinder mot en sådan prövning, eftersom den enskilde fortfarande har ett anspråk (som således aktualiserar en civil rättighet) som denne vill få prövat. Det blir en fråga för domstolen att inom ramen för sin prövning avgöra om beslutet är medvetet eller omedvetet fattat. Skillnaden mellan de båda situationerna är att ett

¹⁴⁷ D.v.s. acceptera civilrättslig bundenhet av beslutet.

medvetet fattat felbeslut inte bör ge upphov till några civilrättsliga verkningar för den enskilde, medan motsatsen gäller för omedvetet fattade beslut. Därför kan en enskild som utgångspunkt enbart vinna framgång med sin talan om beslutet är medvetet felaktigt.

Hur som helst, i Superbusfallet rörde det sig inte om ett field-of-play-beslut utan om en efterhandsbedömning, men HD ansåg inte att detta skulle föranleda att en annan ordning skulle gälla. Idrottare ska alltså enligt HD även i dessa fall finna sig i felbedömningar på samma sätt som vid field-of-play-beslut. Detta är egentligen den enda punkt i Superbusfallet jag inte är ense med majoriteten i HD. Jag delar istället Dotevalls ståndpunkt beträffande denna fråga.¹⁴⁸ Anledningen härtill är att det finns en viktig skillnad mellan dessa två typer av beslut. Vid efterhandsbedömningar bortfaller nämligen den aspekt som annars enligt min mening rättfärdigar att idrottaren får acceptera att felbedömningar kan förekomma, närmare bestämt att bedömningen – till skillnad från vad som gäller för field-of-play-beslut – inte längre sker i direkt anslutning till tävlingssituationen. Vid efterhandsbedömningar handlar det således inte längre om ett beslutsfattande som måste ske inom loppet av några sekunder, utan beslutsfattaren kan i princip ta den tid den behöver för att fatta sitt beslut.

Sammanfattningsvis ligger det enligt mig inte i idrottens natur att felbedömningar ska få förekomma även vid efterhandsbedömningar. Av denna anledning menar jag att det en idrottare inte heller i samma utsträckning ska behöva finna sig i felaktiga beslut som sker i efterhand. Det bör alltså finnas större utrymme för en domstol att i dessa fall konstatera att idrottaren inte är civilrättsligt bunden av beslutet och att dennes talan om exempelvis erhållande av kompensation därför ska bifallas. Jag vill dock understryka att detta är min egen åsikt. HD:s dom står naturligtvis fast, varför det måste accepteras att rättsläget innebär att det är lika svårt att vinna framgång med sin talan oavsett om det rör sig om ett field-of-play-beslut eller en efterhandsbedömning.

Tävlingsresultat i sig kan alltså inte göras till föremål för domstolsprövning till följd av dess karaktär av att utgöra ett sakförhållande. Däremot vittnar Superbusfallet om att den drabbade parten dock kan föra skadeståndstalan gentemot ansvarigt förbund, men får också räkna med att det kan bli svårt att vinna framgång med talan eftersom den enskilde, i enlighet med vad som anförts ovan, i regel kommer vara civilrättsligt bunden av beslutet (om det inte är fattat avsiktligt felaktigt). Detta måste som utgångspunkt respekteras av domstolen, om det inte föreligger grund för jämkning. Innebörden av att

¹⁴⁸ Se avsnitt 4.2.2.1 ovan.

idrottare får finna sig i att oavsiktliga felbedömningar (både vid field-of-play och i efterhand) kan förekomma är alltså att idrottaren som utgångspunkt är civilrättsligt bunden av bedömningen trots att den är felaktig.

Sammanfattningsvis gäller beträffande tävlingsärenden att tävlingsresultat och annan tillämpning av tävlingsreglerna i sig inte kan prövas i allmän domstol. Skadeståndsyrkanden som grundar sig i felaktig tillämpning av tävlingsreglerna kan däremot göra det, men idrottaren får räkna med att det i allmänhet kommer vara svårt att vinna framgång med talan.

7.3.3 Föreningsärenden

Ringsjöfallet är ett ganska tydligt prejudikat som klargör rättsläget beträffande föreningsärenden. Mot bakgrund av detta avgörande torde det stå klart att föreningsärenden rörande uteslutning av medlem, utan att detta medför några nämnvärda ekonomiska konsekvenser för den uteslutne, i princip inte kan prövas materiellt av allmän domstol. Undantag från denna grundregel kan göras endast om uteslutningen innebar diskriminering eller annars på ett jämförbart sätt varit uppenbart otillbörlig. Eftersom uteslutning av medlem antagligen är den mest långtgående typen av föreningsärende, bör denna ordning gälla för föreningsärenden generellt, inte bara vid uteslutning av medlem.

Jag är emellertid benägen att påstå att HD:s domslut inte är korrekt, trots att det inte medförde några ekonomiska konsekvenser för parterna i målet. Som följer av bl.a. *Gustafsson mot Sverige* kan ju andra anledningar än rent ekonomiska leda till att civila rättigheter aktualiseras, i det här fallet föreningsfriheten. Om medlemskapet innebär andra förmåner, såsom rabatter och dylikt, torde även detta kunna anses aktualisera civila rättigheter. En annan sak är att parterna antagligen inte skulle haft särskilt goda utsikter att vinna framgång med sin talan, eftersom domstolen som utgångspunkt hade varit bunden av föreningens beslut, under förutsättning att det tillkommit i behörig ordning. Beslutet utgör ju, som ovan framgått, en typ av självdom. Om det exempelvis i föreningens stadgar framgår att medlemmar får uteslutas på den ena eller den andra grunden och så också har skett, har allmän domstol i regel inte mycket annat att göra än att slå fast att beslutet ska gälla. Men om ett avtalsrättsligt perspektiv anläggs på det hela och uteslutningsgrunderna ses som avtalsklausuler som gäller mellan föreningen och den enskilde, bör ett uteslutningsbeslut kunna upphävas av domstol om det grundas på en bestämmelse i stadgarna som i sig är oskälig.

Min slutsats beträffande föreningsärenden är att det alltså var fel att utesluta en materiell prövning enbart av anledningen att uteslutningen inte medförde några ekonomiska konsekvenser för parterna, eftersom andra civila rättigheter aktualiserades eller kunde ha aktualiserats till följd av uteslutningen. En sådan talan ska alltså inte ogillas per se, utan istället prövas i materiellt hänseende. Med hänsyn till att föreningsars uteslutningsbeslut i allmänhet kommer ha en civilrättslig verkan mellan parterna, kommer dock det praktiska utfallet antagligen ofta vara att sådan talan ogillas.

7.3.4 Bestraffningsärenden

Hur uppsatsens frågeställning ska besvaras i förhållande till bestraffningsärenden är enligt min mening mer komplicerat än beträffande de två tidigare ärendetyperna. Svaret är bl.a. avhängigt vilken typ av bestraffning det rör sig om.

Bestraffningsärenden ska som framgått i allmänhet inte prövas av skiljenämnd, utan istället handläggas av olika idrottsliga disciplinnämnder. Ett första konstaterande är därför att domstolsprövning av bestraffningsärenden i allmänhet inte kan hindras av skälet att det ska prövas inom ramen för ett skiljeförfarande.

Rätten till domstolsprövning innebär som framgått inte att prövningen måste göras av en ”riktig” allmän domstol, utan även prövning av andra organ som uppfyller domstolskriterierna kan vara tillräckligt för att rätten till domstolsprövning ska anses uppfylld. Därför måste nästa steg i denna del bli att klargöra om de idrottsliga bestraffningsorgan som har att pröva bestraffningsärenden kan anses uppfylla domstolskraven. Om så är fallet blir det en icke-fråga huruvida en enskild idrottare får sin rätt till domstolsprövning kränkt genom att inte få till en materiell prövning av sitt bestraffningsbeslut i allmän domstol – denna rätt har ju i sådant fall redan uppfyllts genom bestraffningsorganets prövning.

Som flaggats för under avsnitt 5.2.4 menar jag dock att idrottens disciplinnämnder inte uppfyller domstolskriterierna och jag ska i det följande utveckla mitt resonemang i detta avseende. Baserat på vad som framgått av avsnitt 5.2.2 anser jag att det med enkelhet kan konstateras att idrottens disciplinnämnder i allmänhet inte kan tillerkännas domstolsstatus. Redan det faktum att handläggningen i disciplinnämnderna utgör en sorts privat tvistlösningsförfarande (som närmast kan liknas vid självrättskipning) till följd av att det är parterna som har avtalat om den, gör att nämnderna per definition inte är grundade i lag. För det andra kan det i enlighet med vad som an-

förts i avsnitt 7.2 ifrågasättas om disciplinnämndernas beslut faktiskt alltid är bindande för den enskilde. För det tredje har det framgått att opartiskheten och självständigheten hos de dömande organen ofta kan ifrågasättas, inte minst i fall där den organisation till vilken det dömande organet är knutet har att tillsätta de personer som ska döma i ett specifikt bestraffningsärende. Vidare kan inte besluten i ett bestraffningsärende genomdrivas rättsligt eftersom de inte utgör en exekutionstitel.¹⁴⁹ Enligt min mening skulle det i så fall göras på civilrättslig basis, d.v.s. genom att det hävdas att den idrottare som fått ett disciplinbeslut riktat mot sig är bundet av detsamma till följd av sitt medlemskap. Som nyss nämnts är det dock inte alltid givet att bundenhet föreligger. Dessutom skulle det vara en märklig ordning om idrottsorganisationer kunde ta verkställighetsfrågor till allmän domstol, om inte den enskilde idrottaren samtidigt har rätt att få disciplinbeslutet prövat i allmän domstol. Det nu anförda grundar min slutsats att de idrottsorgan som har att döma i bestraffningsärenden inte uppfyller domstolskraven i EKMR:s mening.

Idrottens disciplinnämnder uppfyller således inte domstolskraven. Eftersom de inte heller utgör skiljenämnder bör de anses utgöra en form av privatdomarnämnder. Som tidigare nämnts handlar det enligt min mening om en sorts självrättskipning. Detta är en uppfattning som jag anser förtjänar en närmare förklaring, vilken följer nedan.

Idrottens disciplinnämnder har enligt det stadgekomplex som gäller för idrotten att handlägga bestraffningsärenden. Till detta stadgekomplex är enskilda och förbund anslutna. Mellan dessa gäller alltså stadgarna såsom ett avtal eller eventuellt ett kvasiavtal. En enskild idrottare som gör sig skyldig till en förseelse som enligt detta stadgekomplex kan föranleda bestraffning leder till att relevant förbund vill ålägga idrottaren med exempelvis interna förbundsböter. Förbundet har således, till följd av att idrottaren har agerat på ett sätt som enligt det mellan parterna gällande avtalet (d.v.s. stadgan) ska leda till interna förbundsböter, en påstådd rätt att enligt avtalet också erhålla bötesbeloppet. Parterna har dock avtalat om att en tredje man – disciplinnämnden – slutligt ska avgöra om förbundets påstådda rätt faktiskt föreligger. Med detta synsätt menar jag att idrottens bestraffningsorgan utgör en form av privatdomare. Och eftersom bestraffningsorganen är så nära anknutna till respektive förbund rör det sig om självrättskipning, där besluten utgör självdomar. Självdomar har som poängterats på sin höjd endast civilrättslig verkan mellan parterna.

¹⁴⁹ Jfr 2 kap. 1 § utsökningsbalken (UB).

Med hänsyn till det nu anförda kan alltså en disciplinnämnds bestraffningsbeslut inte hindra en domstolsprövning, åtminstone inte på grunden att det är fattat av just disciplinnämnden. Härmed kvarstår följaktligen att undersöka i vilken mån bestraffningsbeslut kan tänkas röra civila rättigheter. I den mån så är fallet har nämligen den enskilde idrottaren rätt att få saken prövad i allmän domstol.

Som framgått finns det tre typer av föreningsinterna bestraffningsbeslut; tillrättavisning, böter eller avstängning. Att en tillrättavisning skulle ha inverkan på en enskilds civila rättigheter har jag svårt att se. Böter måste däremot anses röra en civil rättighet, eftersom det rör sig om ett fordringsanspråk som den enskilde får riktat mot sig från idrottsorganisationen. Vad gäller avstängningar blir saken något mer komplicerad. Denna fråga måste delas in i två underfrågor. Det är nämligen en sak att få ersättningsanspråk som grundar sig i en avstängning prövad i allmän domstol och en annan att få till stånd en prövning om upphävande av själva avstängningen. Lindh är av uppfattningen att avstängningar i sig inte bör kunna prövas i allmän domstol, men att skadeståndsanspråk som grundar sig på avstängningsbeslutet kan göra det. Min uppfattning är delvis en annan.

Jag inleder med den del där jag är överens med Lindh, nämligen frågan om skadestånd. Ett sådant bestraffningsärende har som framgått blivit föremål för domstolsprövning i Finland. Den domen finns bara i sin helhet att tillgå på finska, så jag har inte kunnat undersöka domskälen i detalj. Min uppfattning, som stöds av det faktum att saken prövades i Finland, är att om en avstängning medför ekonomiska konsekvenser för den enskilde bör det anses utgöra fråga om civila rättigheter som ger den enskilde rätten att få ett ersättningsanspråk som grundar sig på avstängningen prövad i allmän domstol. Sådana ekonomiska konsekvenser skulle kunna uppstå i följd av indragen lön från idrottarens förening,¹⁵⁰ men även i form av eventuellt indragna sponsorstöd och i övrigt berövande av förmåner som är kopplade till idrottsutövandet. Egentligen bör alla ekonomiska anspråk som den enskilde menar sig ha till följd av avstängningen kunna prövas i allmän domstol.

Frågan om vad som gäller beträffande möjligheten att överpröva själva avstängningen i allmän domstol är inte helt enkel, och beror nog på hur käranden utformar sin talan. Jag håller inte med Lindh i denna fråga, utan menar att även avstängningen i sig bör kunna prövas materiellt i allmän domstol om käranden formulerar sin talan i termer av att avstängningsbeslutet utgör ett avtalsbrott. Denna föreställning grundas på följande: Genom sitt medlemskap i föreningen, och därmed i förlängningen även SF och RF, förelig-

¹⁵⁰ Jag tar här ingen hänsyn till de eventuella arbetsrättsliga aspekter som gör sig gällande i en sådan situation.

ger (åtminstone antas detta vara fallet) som framgått ett sorts avtalsförhållande mellan den enskilde idrottaren och idrottsorganisationerna. I detta avtalsförhållande föreskrivs rättigheter och skyldigheter för båda parter. För den enskilde idrottaren föreskrivs bl.a. en rättighet att delta i det idrottstävlande som berört SF organiserar. Ett avstängningsbeslut måste därför utgöra ett avtalsbrott om det inte tillkommit enligt föreskriven ordning i tillämpligt reglemente. Om den enskilde idrottaren då stämmer berört SF och yrkar att avstängningen ska upphävas på den rättsliga grunden att denne blivit avstängd i strid med det tillämpliga reglementet, bör en domstol pröva saken materiellt. Det blir sedermera en sak för domstolen att avgöra om beslutet är fattat i enlighet med de regler som uppställs i tillämpligt idrottsreglemente, och om så inte är fallet bör domstolen kunna upphäva avstängningen.

Problemet med att överpröva själva avstängningsbeslutet inom ramen för ett domstolsförfarande är att avstängningen i majoriteten av fall antagligen skulle hinna löpa ut innan den hinner prövas i domstol. Därför skulle rätten att få avstängningar prövade i de flesta fall bli illusorisk. Detta bör dock inte medföra att uppfattningen blir annorlunda, utan rent principiellt ska en enskild idrottare ha rätt att få avstängningar prövade i allmän domstol, om grunden för yrkandet är att avstängningen inte tillkommit i enlighet med det tillämpliga regelverket.

Det har under avsnitt 4.4 påståtts att en idrottare på ett avtalsliknande sätt har accepterat att bli underordnad idrottens bestraffningsregler. Oaktat det faktum att idrottare kanske inte under alla omständigheter ens är bundna av reglerna på detta sätt (se 7.2. ovan), har framställningen visat att individer likväl inte alltid kan avsäga sig rätten till domstolsprövning. Eventuell bundenhet av ett bestraffningsbeslut kan sålunda inte få *processuell* verkan i form av processhinder, eftersom det inte är ett lagstadgat undantag till rätten till domstolsprövning. En annan sak är att beslutet, om idrottaren anses avtalsrättsligt bunden av detsamma, kommer få *civilrättslig* verkan i en efterföljande domstolsprocess i egenskap av sin karaktär av självdöm – om det inte visas att beslutet tillkommit i strid med tillämpligt regelverk. Således kan det i många fall bli svårt för den enskilde att vinna framgång med en domstolstalan, men det är en väsentlig skillnad mot att domstolsprövning över huvud taget inte blir aktuell.

Sammanfattningsvis är jag av uppfattningen att bestraffningsbeslut som rör böter, skadeståndsanspråk grundade på avstängningar och frågor om upphävande av avstängningar bör kunna prövas materiellt i allmän domstol.

7.4 Betydelsen av skiljeklausul

Eftersom skiljeförfarandet, till skillnad från privatdomarförfarandet, är ett lagstadgat undantag från rätten till domstolsprövning, innebär det faktum att en skiljeklausul är tillämplig i förhållande till en viss tvist att den inte kan slitas vid allmän domstol (under förutsättning att part invänder mot att så sker).

Som utredningen visat är skiljeklausuler inom idrotten mycket vanligt förekommande. Som också indikerats verkar det vara så att anspråk som inte kan prövas av allmän domstol p.g.a. att det exempelvis skulle innebära ett främjande av orätt, inte heller bör kunna prövas genom skiljeförfarande. Samma begränsningar som gäller för domstols domsrätt bör alltså gälla även för skiljenämnder. Om vi därför tänker oss en idrottslig tvist som domstol inte får pröva materiellt, exempelvis ett föreningsärende som inte medför några ekonomiska konsekvenser och i övrigt inte heller föranleder att några särskilda skäl för materiell domstolsprövning föreligger,¹⁵¹ innebär det att en sådan tvist inte heller skulle få prövas i ett skiljeförfarande.

Avseende idrottsliga frågor som till sin karaktär *kan* prövas av allmän domstol, har en giltig skiljeklausul däremot naturligtvis den verkan att tvisten ska slitas genom skiljeförfarande istället för domstolsförfarande. Som vi sett är det emellertid inte helt eller kanske ens nära givet att alla former av skiljeklausuler som förekommer inom idrotten är giltiga. I fall där det inte förekommer någon skiljeklausul direkt i avtalet mellan den enskilde idrottaren och dennes förening är tveksamheten särskilt stor.

Beträffande hänvisningsklausuler har HD i andra sammanhang än idrottsliga ställt sig tveksam till skiljeklausulens giltighet. Såvitt jag vet har de fall som sådana hänvisningsklausuler har prövats handlat om avtal mellan kommersiella parter. Styrkeförhållandena i en sådan partsställning är som framgått inte helt likvärdig med enskild idrottare mot förening/förbund. Redan detta faktum bör påkalla ännu större restriktivitet i tolkningen av idrottsliga hänvisningsklausuler. Dessutom har de refererade fallen handlat om hänvisning i ett avtal till *ett* standardavtal som gällt mellan parterna. I idrottsliga sammanhang kan det handla om hänvisningar i flera steg. Det kan i realiteten bli så att det i avtalet mellan föreningen och den enskilde idrottaren hänvisas till föreningsstadgan, vilken i sin tur hänvisar till skiljeklausul i SF-stadgan. Om den aktuella skiljeklausulen av någon anledning inte träffar en viss specifik tvist fångas den upp av den subsidiära skiljeklausulen i RF-stadgan. Således kan det bli fråga om hänvisning i fyra steg, vilket leder till en oför-

¹⁵¹ Se Ringsjöfallet.

utsebarhet som enligt min mening inte kan leda till något annat än att skiljeklausulen förklaras ogiltig med hänvisning till 36 § AvtL. Det skulle nämligen vara svårt att påstå att en sådan skiljeklausul utpekar ett på förhand tillräckligt preciserat rättsförhållande. Ett målande exempel är RF:s skiljeklausul, under vilken samtliga enskilda idrottare som faller under RF:s organisation lyder. Denna enskilda skiljeklausul avser därför i teorin miljoners rättsförhållanden, vilket knappast kan anses vara tillräckligt specificerat, i synnerhet inte med tanke på den ovannämnda restriktivitet som i allmänhet bör gälla i dessa situationer.

Lagstiftaren har i ett antal situationer uttryckligen velat skydda svagare parter beträffande skiljeklausuler. Det kanske viktigaste skyddet är det som enligt 6 § LSF gäller för konsumenter. Som ovan framgått kan enskilda idrottare, åtminstone icke-professionella sådana, i mångt och mycket likställas med konsumenter. Det är nog en alltför långtgående tolkning att anse att dessa idrottare ska träffas direkt av 6 § LSF. Däremot menar jag att de skäl som ligger bakom 6 § LSF bör göra det än mer påkallat att vara restriktiv i tolkningen av skiljeklausulers giltighet i förhållande till icke-professionella idrottare också. Detta på grund av att många av de till 6 § LSF bakomliggande skälen även gör sig gällande i dessa sammanhang. Detta gäller inte minst det bakomliggande skälet som syftar till konsumenter inte ska dra sig från att hävda sin rätt. Såsom många idrottsliga skiljereglementen är utformade, där respektive part får stå sin egen kostnad för skiljeförfarandet, är just en sådan ordning som leder till att enskilda idrottare drar sig från att hävda sin rätt. Detta utgör ytterligare ett skäl till restriktivitet i bedömningen av skiljeklausulers giltighet i dessa sammanhang.

Således kan slutsatsen dras att giltiga skiljeklausuler utesluter idrottarens rätt till domstolsprövning, men att en stor del av dagens skiljeklausuler inte binder den enskilde idrottaren. Förekomsten av skiljeklausul utesluter alltså inte per automatik den enskildes rätt till domstolsprövning, utan en närmare bedömning av aktuell skiljeklausul måste först göras i varje specifikt fall. I fall där den enskilde inte är professionell utövare är stor restriktivitet påkallad vid tolkningen av skiljeklausulens giltighet, medan en något lägre tröskel bör gälla för elitidrottare, eftersom styrkeförhållandena inte skiljer sig lika mycket åt beträffande den senare kategorin.

7.5 Är rättsläget rättssäkert?

Som förmodligen blivit tydligt i kapitlets föregående avsnitt har det inte varit möjligt för mig att dra några helt säkra slutsatser angående vad som gäller för respektive ärendetyp i förhållande till uppsatsens huvudfrågeställ-

ning. Rättsläget får således i viss mån sägas vara oklart. Det är självtalande att ett oklart rättsläge inte är positivt för den formella delen av rättssäkerheten, nämligen förutsebarheten. Utredningen har visat att det inte kan anses vara klart och tydligt för en enskild idrottare i vilken mån den kan få en talan prövad i allmän domstol och heller inte under vilka omständigheter vederbörande kan förvänta sig att vinna bifall till sin talan om den över huvud taget prövas.

Beträffande rättssäkerhetens materiella sida är min åsikt att ordningen inte heller är helt tillfredsställande. I den rättspraxis som finns anser jag att domstolarna har uppvisat en viss restriktivitet som enligt min uppfattning bottnar i att förhållandet har ett idrottsligt ursprung. Detta leder till att det i viss mån är svårare att vinna framgång med, eller ens få till en materiell prövning av, en talan som härrör ur ett idrottsligt förhållande jämfört med något annat förhållande. På så vis menar jag att idrottssektorn i viss mån särbehandlas i förhållande till övriga samhällssektorer utan legitim grund, på ett sätt som är till nackdel för den enskilde individen. I Superbusfallet tar sig denna särbehandling uttryck i att HD menar att en idrottare måste "finna sig i", d.v.s. acceptera civilrättslig bundenhet av, tävlingsfunktionärers beslut även vad gäller efterhandsbedömningar. Jag kan inte se vad skälen till detta skulle vara. I Ringsjöfallet tar sig särbehandlingen uttryck i att HD anser att för eningsärenden i princip endast kan prövas materiellt om beslutet medför ekonomiska konsekvenser för den enskilde. HD tar inte fasta på att andra rättigheter kan kränkas i och med ett uteslutningsbeslut. Således upplever jag att domstolarna hittills har uppvisat en viss restriktivitet till att låta enskilda få en fullvärdig prövning av sina yrkanden som grundar sig i idrottsliga förhållanden, just på grund av att det handlar om ett idrottsligt förhållande. Domstolarna verkar helt enkelt dra sig från att "köra över" de beslut som fattats av idrottens organ. I vissa fall har restriktiviteten haft goda skäl för sig, men ett sådant skäl kan enligt min mening inte i sig vara att det handlar om ett idrottsligt förhållande. Min uppfattning är således att de svar jag funnit i förhållande till uppsatsens huvudfrågeställning inte är helt tillfredsställande sett ur ett rättssäkerhetsperspektiv, varken formellt eller materiellt.

Jag vill dock understryka att jag inte menar att idrottare i allmänhet tvingas stå ut med diverse långtgående kränkningar från idrottsrörelsens organ. Det ska påpekas att idrottens tvistlösningssystem är tämligen sofistikerat. Det är alltså inte på det viset att de enskilda idrottarna löpande tvingas tåla godtycklig idrottsintern rättstillämpning, utan i allmänhet verkar idrottens tvistlösningsmekanism värna starkt om att upprätthålla grundläggande rättssäkerhetskrav i sina prövningar. Emellertid kvarstår faktumet att rättsstaten

Sverige i viss mån förtar idrottare sin rätt att få tillgång till en fullvärdig domstolsprövning.

7.6 Sammanfattande slutsatser

Idrottsrörelsens traditionella uppfattning om rättslig självbestämmanderätt, hävdad och tråget fasthållen med argumentet att idrotten är en verksamhet av ideell karaktär som utgör en del av privatlivet, håller i många fall inte längre. Idrotten har utvecklats till en miljardindustri som sysselsätter ett stort antal människor, varav många i yrkesmässig kontext. Det är därför svårt att acceptera att denna sektors delvis ska sakna det skydd som lagstiftaren tillhandahåller övriga delar av samhället. När det således rör sig om idrottsutövande på professionell nivå, bör enskilda tillerkännas samma rättskydd som alla andra. Även beträffande amatör-idrotten kan idrottsliga beslut innebära kränkningar av enskildas rättigheter och även i dessa fall kan den idrottsliga härkomsten av beslutet i sig inte utesluta en domstolsprövning.

När det gäller tävlingsärenden har slutsatsen blivit att själva tävlingsresultatet, eller i övrigt beslut som fattas med tillämpning av tävlingsreglerna, inte kan överprövas och ändras i allmän domstol. Detta beror på att sådana beslut utgör sakförhållanden, vilket inte kan bli föremål för svensk domstolsprövning. Om en enskild idrottare emellertid anser sig berättigad till ekonomisk kompensation till följd av ett nu nämnt beslut, har vederbörande rätt att få anspråket prövat i domstol.

Föreningsärenden kan bara prövas materiellt i allmän domstol om de ger upphov till ekonomiska konsekvenser för den drabbade, eller annars om vissa specifika omständigheter är förhanden.

Vad som gäller för bestraffningsärenden är i viss mån oklart. Att bestraffning som ger upphov till ekonomiska konsekvenser som den enskilde vill erhålla kompensation för kan prövas i allmän domstol torde dock stå klart. Detsamma gäller beträffande tillrättavisningar, vilka *inte* bör kunna överprövas i allmän domstol. Hur det är med yrkanden om upphävande av avstängningar är i viss mån osäkert, men bör kunna överprövas om grunden är av avtalsrättslig karaktär.

Rättsläget, såsom det har kommit till uttryck i uppsatsen, är inte helt tillfredsställande sett ur ett rättssäkerhetsperspektiv. För det första är det inte tydligt för den enskilde idrottaren i vilken mån vederbörande kan få ett idrottsligt beslut prövat i allmän domstol. För det andra förefaller det finnas en

viss allmän restriktivitet i praxis att ”köra över” idrottsorganens beslut, något som leder till att den enskildes rätt inte alla gånger kan anses tillvaratas av rättsstaten Sverige på ett tillfredsställande sätt.

Avslutningsvis får sägas att det finns – eller åtminstone bör finnas – relativt stora möjligheter att få idrottsliga beslut överprövade i allmän domstol. Frågan är varför vi har sett så få exempel på detta. Min slutsats i detta avseende är helt enkelt att det dels beror på okunskap hos den enskilde individen, dels på vad som närmast kan klassas som hävd. Historiskt sett har idrottsrörelsen nämligen tillåtits sköta sina interna angelägenheter, oavsett vilka uttryck de tagit. Dessutom tror jag att många inte reflekterar över frågan om skiljeklausulers giltighet, framför allt inte med beaktande av separationsprincipen. Många tänker nog att eftersom de är bundna av övriga bestämmelser i reglementet gäller detta givetvis även skiljeklausulen. Därför tror jag att domstolsprövning i många fall inte ens har övervägts – det har helt enkelt antagits att den inte är tillgänglig.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Prop. 1942:5

Förslag till ny rättegångsbalk

Prop. 2010/11:128

Medling och förlikning – nya möjligheter att komma överens

Litteratur

Beloff, Michael (red.): *Sports law*, 2. uppl., Oxford 2012

Bernitz, Ulf: *Standardavtalsrätt*, 8 uppl., Stockholm 2013

Danelius, Hans: *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis: En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna*, 5 uppl., Stockholm 2015

Derlén, Mattias, Lindholm, Johan & Naartijärvi, Markus: *Konstitutionell rätt*, Stockholm 2016

Dotevall, Rolf: ”Avtalslagens tillämpning i idrottssammanhang”. I: *Avtalslagen 90 år – Aktuell nordisk rättspraxis*, Stockholm 2005

Hellner, Jan: *Metodproblem i rättsvetenskapen – studier i förmögenhetsrätt*, Visby 2001

Heuman, Lars: *Skiljemannarätt*, Stockholm 1999

Hübinette, Anders & Malmsten, Krister: *Idrottens bestraffningsregler: med kommentarer*, 6 uppl., Stockholm 2016

Johansson, Svante: *Svensk associationsrätt i huvuddrag*, 10 uppl., Stockholm 2011

Kjellgren, Jan & Holm, Anders: *Att skriva uppsats i rättsvetenskap – råd och reflektioner*, Lund 2007

Kvart, Johan & Olsson, Bengt: *Twistlösning genom skiljeförfarande*, 2 uppl., Stockholm 2012

Lindholm, Johan: *Idrottsjuridik*, Stockholm 2014

Malmsten, Krister & Pallin, Christer: *Idrottens föreningsrätt*, 2 uppl., Stockholm 2005

Maunsbach, Lotta: *Avtal om rätten till domstolsprövning: processuella överenskommelsers giltighet i svensk rätt*, Stockholm 2015

Müllern, Mats: "Idrott och juridik". I: *Festskrift till Torgny Håstad*, Uppsala 2010

Ovey, Clare, Rainey, Bernadette & Wicks, Elizabeth: *The European Convention on Human Rights*, 7 uppl., Oxford 2017

Peczenik, Alexander: *Juridikens teori och metod*, Göteborg 1995

Ramberg, Christina & Ramberg, Jan: *Allmän avtalsrätt*, 10 uppl., Stockholm 2016

Westberg, Peter: *Civilrättskipning*, 2 uppl., Stockholm 2013

Westberg, Peter: "Kontrakterad privatdomare". I: *Festskrift till Lars Heuman*, Stockholm 2008

Artiklar

Cosmo, Carl-Johan: "Domstolsprövning av uteslutning ur ideell förening – en rättspolitisk betraktelse". I: *Idrottsjuridisk Skriftserie* 1999

Helmersson, Lars: "Det inkvisitoriska idrottsorganet – väckande av ärende inom idrottsrörelsen". I: *Idrottsjuridisk Skriftserie* 2010

Håstad, Torgny: "Lex Burka – om jämkning av idrottsresultat". I: *Idrottsjuridisk Skriftserie* 2012

Källgård, Håkan: "Dopingavstängningar inom idrotten – framförallt om förhållandet till EU:s regler om rätt till fri rörlighet och fri konkurrens samt grundläggande rättsprinciper". I: *Idrottsjuridisk Skriftserie* 2005

Lambertz, Göran: "Blev Lisa Nordén bestulen på en guldmedalj?". I: *Idrottsjuridisk Skriftserie* 2012

Lindquist, Björn: "Idrottens skiljeklausuler". I: *Juridisk Tidsskrift* 1996/1997

Lindh, Ove: "Några tankar om prövning av idrottsbeslut i allmän domstol och om idrottens skiljeklausuler". I: *Idrottsjuridisk Skriftserie* 1998

Malmsten, Krister: "Konfliktlösning inom idrottsrörelsen". I: *Svensk Juristtidning* 1995

Malmsten, Krister: "Idrottsnorm som juridisk standard". I: *Svensk Juristtidning* 1997

Malmsten, Krister: "Dömande idrottsorgans oberoende ställning". I: *Idrottsjuridisk Skriftserie* 2003

Olsen, Lena: ”Rättsvetenskapliga perspektiv”. I: *Svensk Juristtidning* 2004

Rauste, Olli: ”Kan domstol besluta om en idrottares eventuella framgång i tävling” I: *Idrottsjuridisk Skriftserie* 2001

Elektroniska källor

Lagkommentarer

Fitger, Peter, Eriksson, Tobias, Hall, Per, Palmkvist, Ragnar, Renfors, Cecilia & Sörblom, Monica: *Rättegångsbalken*, Version oktober 2017 (t.o.m. supplement 83) på <zeteo.wolterskluwer.se>

Lindskog, Stefan: *Skiljeförfarande – en kommentar*, 2 uppl. med tillägg och ändringar, Version den 1 maj 2016 på <zeteo.wolterskluwer.se>

Övriga elektroniska källor

European Commission – Press release: Antitrust: International Skating Union's restrictive penalties on athletes breach EU competition rules, <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-5184_en.htm>, besökt 2017-12-19

Pallin, Christer: Svensk idrotts organisation och uppbyggnad – ur ett associationsrättsligt perspektiv, 2012.
<<http://www.svenskidrott.se/globalassets/svenskidrott/dokument/undersidor/idrottsjuridik/svensk-idrotts-organisation-och-uppbyggnad-v2.0.pdf>>, besökt 2017-10-02.
[Cit.:Pallin 2012]

Riksidrottsförbundet: Medlemsförbund,
<<http://www.rf.se/Undermeny/RFochsvenskidrott/medlemsforbund>>, besökt 2017-10-20.

SISU Idrottsböcker: Idrottsjuridisk skriftserie nr 17 artikelsamling nr 12,
<<https://www.sisuidrottsbocker.se/Idrottsjuridisk-skriftserie-nr-17-artikelsamling-2012-2136.aspx>>, besökt 2017-12-07.

Svenska Fotbollsförbundet: Beslut i SvFF:s disciplinnämnd den 4 november 2014, <<http://fogis.se/arkiv/tavling/disciplinnamnden/2014/beslut-i-svffs-disciplinnamnd-4-novemver-2014/>>, besökt 2017-10-07.

Tarasti, Lauri (red.): ”Idrottens normsystem – etik och juridik”. I: *Förhandlingarna vid det 34:e nordiska juristmötet i Stockholm 21-23 augusti 1996. Del 1. - [1997]. - S. 83-92, 93-102*, <http://jura.ku.dk/njm/34/34_04.pdf>, besökt 2017-11-14.
[Cit.: Tarasti 1996]

Rättsfallsförteckning

Sverige

Högsta domstolen

NJA 1930 s. 228

NJA 1936 s. 521

NJA 1949 s. 609

NJA 1958 s. 654

NJA 1969 s. 285

NJA 1971 s. 453

NJA 1980 s. 46

NJA 1981 s. 1205

NJA 1987 s. 692 [”Konefallet”]

NJA 1990 s. 687 [”Ringsjöfallet”]

NJA 2001 s. 511 [”Superbusfallet”]

Högsta domstolens, Ö 371-11, beslut 2013-03-28

Övriga domstolar

Svea hovrätt, RH 1997:111 [”Körförbudsfalllet”]

Internationellt

Högsta domstolen i Finland

KKO:1998:122

Europadomstolen

Golder v. The United Kingdom, no. 4451/70 ECHR, meddelad 1975-02-21

Gustafsson v. Sweden, no. 15773/89 ECHR, meddelad 1996-04-25